

Сигнали на ЕАОС 2004

**Актуална информация на Европейската
Агенция за Околна Среда по избрани теми**

Корица: ЕАОС
Оформление: Brandpunkt a/s

Правна бележка

Съдържанието на тази публикация не отразява непременно официалното становище на Европейската комисия или на други институции на Европейската общност. Нито Европейската Агенция за Околната среда, нито лица и фирми, действащи от името на Агенцията, не носят отговорност за евентуалното използване на съдържащата се в този документ информация.

Всички права са запазени

Не се допуска възпроизвеждане на части от тази публикация под каквато и да е форма и с каквито и да е електронни или механични средства, включително чрез фотокопиране, запис или чрез системи за съхранение и обработка на информация без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

В Интернет се предлага много информация за Европейския Съюз. Достъп до тази информация може да получите от Europa server (<http://europa.eu.int>).

В края на публикацията са дадени каталожни данни.

Люксембург: Служба за официални публикации на Европейските общности, 2004 г.

ISBN 92-9167-677-2
ISSN 1725-1656

© ЕАОС, Копенхаген, 2004 г.

Европейска Агенция за Околната среда
Адрес:
European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
DK-1050 Copenhagen K
Denmark
Тел.: (45) 33 36 71 00
Факс: (45) 33 36 71 99
Информация: <http://www.eea.eu.int/enquiries>
<http://www.eea.eu.int>

Съдържание

Списък на диаграмите	iv
Предговор	1
Европа през 2004: Екологична перспектива	3
Земеделие: въздействие върху биологичното разнообразие	8
Замърсяване на водите: регулиране на нитратното съдържание	10
Природа: максимизиране на стойността на защитените територии	12
Отпадъци от опаковки: продължаващо увеличаване	14
Трайни екологичносьобразни тенденции в енергетиката: предстоящ дълъг път	16
Транспорт: Необходимост от цялостно отчитане на разходите.....	18
Замърсяване на въздуха: нанасяне на вреди на здравето на градските обитатели.....	20
Промяна на климата: Все повече доказателства за въздействията.....	22
Източници на информация	24
Качество на данните.....	26
Допълнителна литература	28
Бележки	30

Списък на диаграмите

Нарастване на населението.....	5
Енергийно потребление и брутен вътрешен продукт	5
Тенденции в заетостта в Европа, Япония и САЩ	5
Застроени площи.....	7
Пряко използване на ресурси.....	7
Градско население	7
Разходи за развитие на селските райони.....	9
Популации от птици	9
Органично обработвани площи.....	9
Обработваема земя по горните течения на водните басейни	11
Концентрация на нитрати в реките	11
Концентрация на нитрати в подпочвените води	11
Прилагане на директивата за хабитатите	13
Риболов над безопасните граници	13
Наличие на зоопланктон	13
Генериране на отпадъци от опаковки.....	15
Третиране на отпадъците от опаковки	15
Процент рециклирани отпадъци от опаковки	15
Проекция на прогреса относно поставените цели от Протокола от Киото ...	17
Обща енергийна консумация съобразно вида гориво.....	17
Възобновяеми източници на енергия като част от потреблението на електричество	17
Нарастване на транспорта и брутен вътрешен продукт	19
Замърсяващи въздуха емисии от транспорта	19
Развитие в таксуването за изминато разстояние по магистрали от тежкотоварни автомобили	19
Излагане на градското население на нива на замърсяване над допустимите норми на ЕС.....	21
Емисии на озонови прекурсори.....	21
Излагане на градското население на вредни емисии: географски разлики	21
Наблюдавана температурна тенденция в Европа.....	23
Средни промени в европейските ледници.....	23
Наблюдавани промени в продължителността на активния земеделски сезон	23

Предговор

'Сигнали на ЕАОС' са ежегодни доклади, които обхващат широк кръг от теми. Те обикновено съставляват около 20–30 страници основаваща се на показатели оценка, подкрепена с графики и написана на популярен език за широка аудитория. Превеждат се на всички езици на ЕАОС.

Ключовите теми в тазгодишния доклад подчертават нуждата да се постигне по-нататъшен напредък в управлението на екологичните въздействия на земеделието, транспорта и енергетиката. Това може да бъде постигнато чрез допълнително увеличение на използването на пазарни инструменти за управление на търсенето и превръщане на външни разходи във вътрешни (например за транспорт), чрез по-активно преминаване към положителни субсидии (например за земеделие) и чрез насърчаване на нововъведенията (например за възобновяема енергия). Подобни инструменти могат, също така, да помогнат за решаване на проблема с непостоянните тенденции при генерирането на отпадъци. Положителните последиците от технологичния напредък за околната среда и човешкото здраве ще се проявят в много направления по теми като промяна на климата, замърсяване на въздуха, разнообразие от биологични видове и качество на водите.

Най-важните събития в европейската околна среда през 2003 г. бяха свързани с времето и климата. Горецото лято отне живота на около 35 000 души главно в Южна Европа. Особено високи бяха нивата на замърсяване с озон, като в същото време бяха отчетени необичайно ниски нива на Дунав, Рейн и други големи реки, в ярък контраст с големите наводнения през предишното лято. Горските пожари през лятото на 2003 г. отнеха човешки живот и причиниха вреди за 925 милиона евро само в Португалия. Смята се, че приблизително три четвърти от икономическите загуби в Европа причинени от бедствия са резултат от промените на времето и климата. Много консервативна оценка на средния годишен размер на вредите възлиза на 10 милиарда евро с тенденция към нарастване. Тези числа подсказват, че управлението на природните ресурси на Европа е все по-важно за запазване на европейския икономически и социален капитал.

Като цяло, данните за околната среда се подобряват, но все още не са достатъчно адекватни, за да посрещнат нуждата от проследяване на промените. Например, данните за качеството на водите трябва да станат повече статистически представителни на ниво водосборен район, докато мониторинга на качеството на атмосферния въздух за наличие на фини прахови частици (ФПЧ_{2,5}) се нуждае от засилване в градските райони. Данните за отпадъците са доста откъслечни, както и съществуват проблеми в дефинирането им, въпреки че отпадъците от опаковки са

сравнително добре документирани. Данните за влиянието на промените в климата, както са представени тук, относно температурата, ледниците и продължителността на селскостопанската година, се събират по научен път, трудно и за дълги периоди от време. Своевременността на всички данни, които са необходими, се нуждае от подобряване.

Европейската Агенция за Околна Среда работи за подобряване на данните като осигурява цялостно покритие за всички държави-членки и колкото се може по-голяма точност на получаваните данни. Продължава работата по подобряване на методологиите на показателите, като усилията се съсредоточават главно върху основното ядро показатели на ЕАОС (www.eea.eu.int/coreset). Това ядро ще бъде редовно преразглеждано и постепенно разширявано, за да отразява проблемите, които не са добре засегнати към настоящия момент, като използването на ресурсите, здравето и химикалите. В допълнение, за да посрещне най-ефективно нуждите на гражданите и правещите политиката в Европа, ЕАОС ще продължи да развива по-интегрирани показатели, които съчетават екологични, икономически, социални, както и териториални измерения.

*Професор Jacqueline McGlade
Изпълнителен Директор*

Европа през 2004: Екологична перспектива

Европейската околна среда трябва да бъде разглеждана в контекста на програмите по социално-икономическите въпроси, като Лисабонския процес и устойчивото развитие, които имат силно изразен глобален мащаб. През март 2000 г. Европейският Съвет в Лисабон постави нова стратегическа цел ⁽¹⁾ за Европа. Тя в последствие бе допълнена през юни 2001 г. в Гьотенборг със стратегия за устойчиво развитие, допълнението на екологичния аспект към поставените в Лисабон цели и установяването на нов подход при формиране на политическите решения ⁽²⁾.

Основните пречки за постигането на напредък в опазването на околната среда и устойчивото развитие са комплексни, проблемите и техните решения са сложни и имат многоотраслов, интердисциплинарен и международен характер. В основата на тези пречки са недостатъците на институционалните структури, неизпълнението на поети ангажименти (вж. Заключение на Европейския Съвет, 25-26 март 2004) и липсата на информация за и разбирането на възможните 'многократно печеливши' решения за постигане на устойчиви резултати. Такива решения включват конкурентност и нововъведения, обществено единство, обединяване на територии, както и защита и поддържане на оскъдни природни ресурси и ценни екосистеми.

Европейският Съюз е втората по големина икономика след Съединените щати, с огромни активи и водеща роля в управлението на света. Лисабонската икономическа програма цели да постигне по-висок растеж и повече и по-добри работни места, но напредъкът към постигане на тези цели е променлив. Икономическият растеж (измерен чрез брутният вътрешен продукт) в 15-те по-стари държави-членки на ЕС е 27 % между 1990 и 2002 г., в сравнение с 41 % в Съединените щати. Нарастването на заетостта в тези държави-членки също така изостава от Съединените щати от 1990 г. насам, но производителността на труда се развива със сходни темпове.

Конкурентността и нововъведенията са предпоставки за растеж, които да осигурят трайни резултати за европейската икономика, общество и околна среда. Съгласно Европейския индекс на конкуренцията за 2004 г. (*The European Competitiveness Index 2004*, Robert Huggins Associates, <http://www.hugginsassociates.com>), в основата на европейската конкурентноспособност са малък брой страни и 'супер региони'. Очаква се в бъдеще амбициозни региони в новите държави-членки на ЕС да надминат най-малко конкурентноспособните от по-старите държави-членки. На държавно ниво, Дания и Люксембург оглавяват конкурентната надпревара между по-старите страни-членки, докато Усимаа във Финландия и Стокхолм оглавяват регионалния индекс и са единствените райони в Европейския Съюз, които намират място в световните показатели за конкурентноспособност за 2002 г. Норвегия и Швейцария също се представят добре. Степента на създаване на знания и използването на човешкия ресурс отличава конкурентноспособните играчи от по-малко конкурентните. Много от тези страни и региони, също така, постигат относително добри резултати в областта на екологията, което показва, че икономически и екологични цели могат да бъдат постигнати едновременно. Намалването на регионалните различия, главната цел на политиката за единство на Европейския Съюз, се очаква още повече да увеличи 'по-добрия' растеж (вж. Третия доклад за единство на Европейската комисия, февруари 2004 г.).

По-добър растеж също така означава подобрена производителност на ресурсите. Между 1980 и 2000 г. имаше леко увеличение в използваните материали на глава от населението в икономиката на Европейския Съюз. За същия този период, европейският брутен вътрешен продукт нарастна много повече (с 56 %), което

показва, че се наблюдава относително диференциране на потреблението на ресурси от икономическия растеж, от части стимулиран от технологическите нововъведения. Европа е лидер в областта на екологичните технологии и нововъведения, например преработваеми материали и процеси с по-голяма устойчивост, възобновяема енергия и начини за обработване на отпадъците. Научните изследвания са ключови за продължаване на напредъка. Поставянето на цели и насоки за научната дейност може да бъде подобро и би могло да се направи много повече, за да се използва целия потенциал на това, което вече е създадено, чрез преодоляване на институционални и политически пречки за постигането на напредък. Също така, може да бъде постигнато много като се насърчи използването на инвестиционен капитал в неразвити пазарни ниши.

Обществените промени в Европа се определят от разширяването, демографските промени и глобализацията. Те на свой ред влияят на консумацията и решенията по пространствено планиране, като по-специално транспортът играе все по-основна роля в икономиката и живота на хората. Доходите на глава от населението значително се различават в източните и западните части на Европейския Съюз. Днешният разширен съюз има 20 % повече население и 25 % по-голяма територия. Около три четвърти от населението живее върху само 15 % от територията ⁽³⁾ и днешните тенденции за формиране на градски агломерации в индустриалните региони на Северна Франция, Германия, Холандия и Белгия се очаква да продължат и за в бъдеще. Напорът към градските агломерации в Европа се очаква да се увеличи още повече, тъй като хората търсят начин да подобрят жизнения си стандарт като се местят в региони, където възможностите да се намери работа са най-големи. Тези тенденции ще увеличат натоварването върху съществуващата вече градска инфраструктура и услуги, но също така ще са предпоставка за изграждане на по-функционални и организирани градове, в които ще намерят своето място икономическите, социалните и екологичните стремежи.

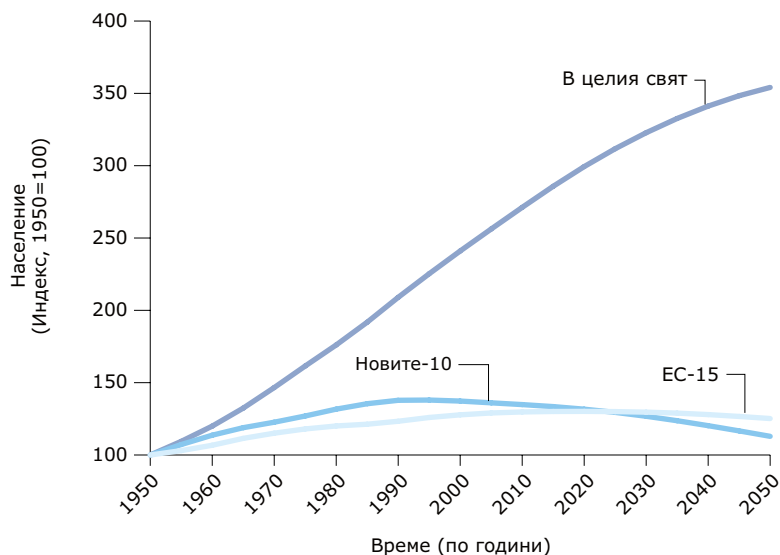
При този променящ се контекст, населението на Европа се очаква да нараства до около 2020 година, след което да се стабилизира и намалее. Населението в работна възраст (жители между 15–64 години) се очаква да започне да намалява дори няколко години по-рано, от 2010, което ще доведе до намаляване на работната ръка и нововъведенията. Същевременно ще има ясно изразено увеличение на броя на възрастните хора (на възраст от 65 или повече години). Стереотипът на потребителско търсене на възрастните хора има тенденция да се измества към услугите, като например обществени дейности и дейности за свободното време, включително туризъм, които в последствие въздействат върху околната среда. Така например, експлозивното нарастване на пътуванията по въздух, което е най-големият увеличаващ се източник на вредни емисии, причиняващи парников ефект, отразява донякъде тези демографски промени.

Докато европейското население се стабилизира и остарява, броят на домакинствата ще нараства с по-голяма скорост. В Европейския Съюз той нараства с 11 % между 1990 и 2000 ⁽⁴⁾ г. и се очаква да продължи да нараства. По-голямата част от новите домакинства ще бъдат малки, отразявайки обществените промени и тези в начина на живот, като увеличаващия се брой на несемейни и разведени хора. По-малките домакинства имат по-голяма склонност към неефективност, като изискват повече средства на човек ⁽⁵⁾ отколкото по-големите домакинства. Тенденцията към по-малки домакинства също така увеличава нуждата от територия и е фактор за увеличаване на застроените площи. До 2020 г. се очаква над 80 % от европейците ⁽⁶⁾ да живеят в градовете.

Европейското население в селата на свой ред намалява и тази дългосрочна тенденция се очаква да продължи ⁽⁷⁾. Като резултат от обезлюдяването на селата често се изоставя обработваема земя, тенденция, която особено застрашава райони с добре запазена природа ⁽⁸⁾. Полуобработените и екстензивно обработените райони са много чувствителни към промени в управлението на територията като например преустановяване на използването за паша и коситба,

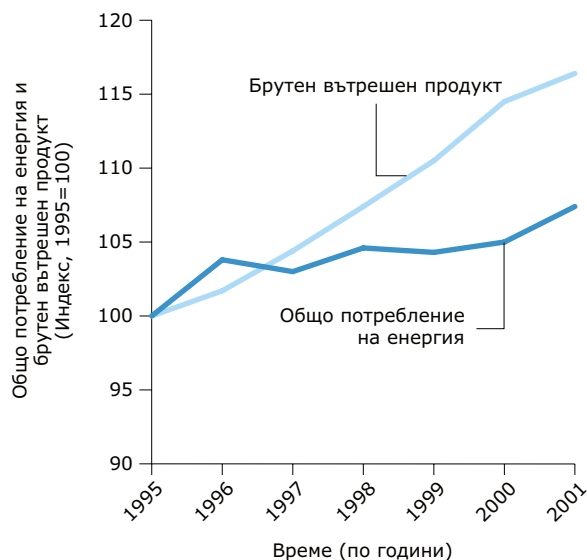
Нарастване на населението

Населението на Европа нараства все по-бавно и застарява. Новите-10 страни (New-10) (°) ще последват тази тенденция; тяхното население се очаква да намалее по-рязко отколкото това на EU-15 (ЕС-15) след 2025 г. Очаква се много страни да имат намаляващ брой на населението до 2020 г. Изключение правят Великобритания, Франция и Холандия (с очаквано нарастване от 4–5 %) и Ирландия, където се очаква нарастване от 12 %. Туризмът и дейностите през свободното време се очаква да нарастнат, тъй като по-възрастните хора се радват на повече години активен здравословен живот след пенсионирането им. По настоящем, пътуванията по въздух, за които туризмът е ключова предпоставка, показват най-голям ръст от всички видове транспорт на пътници.

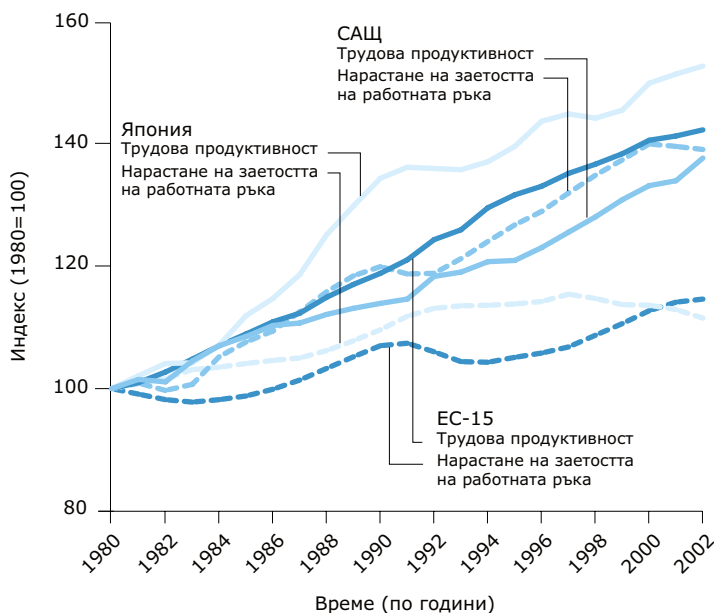
Енергийно потребление и брутен вътрешен продукт

Потреблението на енергия се повишава, но по-бавно отколкото brutния вътрешен продукт (БВП). Между 1995 и 2001 г. енергийното потребление нарастна със 7 %, докато БВП нарастна с 16 %. Трайният потенциал за спестяване на енергия е широко признат. В сектора енергийно снабдяване възможностите за подобряване в краткосрочен план са съсредоточени в по-ефективно производство, базирано на природен газ, а в дългосрочен план — в увеличаване на комбинираното използване на топлина и енергия и децентрализация на производството на електричество.

Тенденции в заетостта в Европа, Япония и САЩ

През последните 20 години процентът на увеличение на заетостта в САЩ бе почти три пъти по-висок от този в ЕС-15 и почти четири пъти по-висок от този в Япония. Между 1999 и 2002 г. процентът на нарастване бе най-висок в ЕС-15 (3.5 %), в сравнение със САЩ (1 %) и Япония (- 2 %). Производителността на труда в ЕС-15 постоянно нараства по-бързо от трудовата заетост, тенденция — отзвук на японската икономика. В САЩ обаче производителността на труда и ръстът на заетостта са много близки.

които допринасят за поддържане на голямо биологично разнообразие в тези райони. Тези селскостопански дейности също така често са най-трудоемки и нискодоходни и съответно икономически уязвими от повишаващи се цени и нарастваща конкуренция.

Управлението на европейската околна среда и нейния природен капитал са важни, за да се осигури дългосрочното съществуване на икономическия и социален капитал. Така например, демографски и социално-икономически тенденции играят роля за увеличеното излагане на обществото на опасност от вреди, причинени от времето и климата, посредством фактори като застрояване на райони, застрашени от наводнения и други рискове. Смята се, че около три четвърти от икономическите загуби в Европа, причинени от бедствия, са свързани с времето или климата. Според много консервативна оценка, средният годишен размер на вредите възлиза на 10 милиарда евро с тенденция към нарастване.

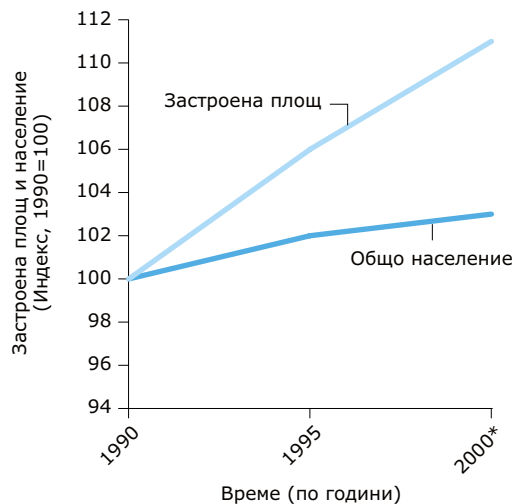
Потреблението на енергия все още нараства, което е повод за сериозна загриженост в контекста на въздействието върху климата. По-специално потреблението на електричество и транспорт от вътрешния сектор се увеличава паралелно с повишаването на благосъстоянието и нарастващия брой по-малки домакинства. Технологиите за пречистване на производствения процес на изхода намалиха замърсяващите въздуха емисии при производството на енергия, но тъй като възможностите на някои ключови нисковъглеродни технологии, като големите водноелектрически централи, са ограничени, необходимо е да се изследват нови възможности. Те биха могли да включат намаляване на търсенето чрез въвеждане на мерки за енергийна ефективност, които имат много голям потенциал; намаляване на препятствията и повишаване стимулите за възприемане на възобновими технологии; преосмисляне на възможностите за транспорт; и увеличаване на финансирането за научно-изследователска работа в областта на алтернативните технологии.

Тенденциите по отношение генерирането на отпадъци, като резултат от интензивното използване на ресурсите, са непостоянни. Възможностите за обработването и събирането на отпадъци стават по-малки с нарастването на количествата, и опасенията относно техния потенциален ефект се засилват. Взетите решения за местонахождението на съоръжения за изгаряне на отпадъци са много оспорвани в редица държави. Възможностите за депониране на отпадъци често са ограничени откъм пространство, както и от опасенията за замърсяване на почвата и подпочвените води и тяхното въздействие върху човешкото здраве. Сегашните инструменти на политиката за управление на отпадъците са неадекватни и е необходимо да бъдат допълнени от методи, които насърчават по-разумното използване на ресурсите, чрез промяна на производствения и потребителския стереотип и използване на нововъведения.

Следващите глави съдържат повече информация по тези и други въпроси, свързани с околната среда и в частност главните секторни дейности с най-голямо въздействие: земеделие, транспорт и енергетика.

Застроени площи

Застроените площи се разпространяват в Европа и нарастват много по-бързо от увеличението на населението. Повечето нови площи са създадени за сметка на земеделска земя, както и за сметка на горски площи. Друга вероятна причина за увеличаване на застроените площи са фактори като намаляващият брой членове в домакинствата, което увеличава техния брой; нарастващата нужда от пътища; обезлюдяването на селата, което води до наплив на хора към вече застроени градски райони. Застроените райони оказват голямо влияние върху почвата: там, където нейният най-горен слой е отстранен по време на строителството, премахването на застроената повърхност няма да възстанови почвата като използваем ресурс. Това засяга почвата като ресурс за следващите поколения.

* Данни отнасящи се за 2000 год. или последни данни от друга година

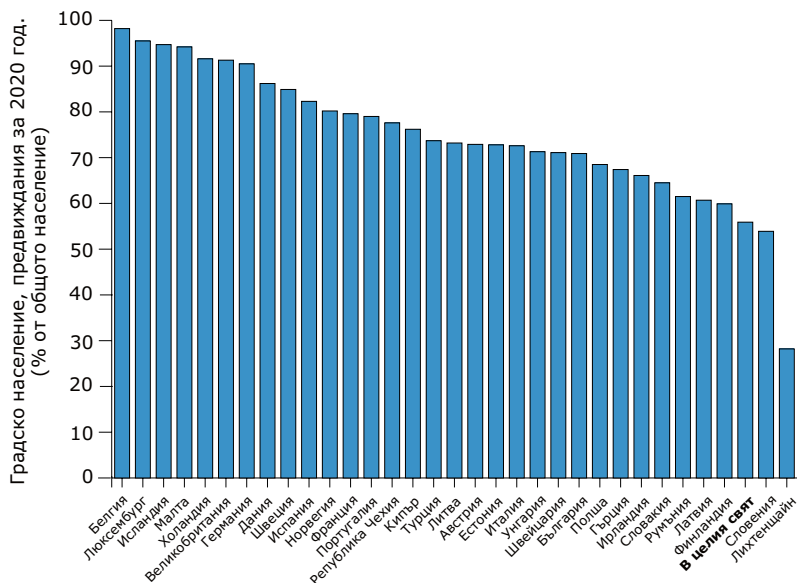
Пряко използване на ресурси

Прякото използване на ресурси (Direct material consumption-DMC) е мярка за ресурсите, използвани от икономиката. То е индикатор за това, колко успешно ЕС-15 постига целта си за диференциране на употребата на ресурси от икономическия растеж. Прякото използване на ресурси леко нараства в сравнение с нивата от началото на 80-те години до около 6 милиарда тона през 2000 г. То остава повече или по-малко постоянно на ниво от около 16 тона на глава от населението през втората половина на 90-те години. Невъзстановимите ресурси преобладават в DMC: техният дял е относително постоянен: около 75 % между 1980 и 2000 г. От тях, полезните изкопаеми в строителството имат най-голям дял, възлизащ на над 40 %.

Градско население

Градското население нараства. Прогнозирано е, че 80 % от европейците, към 2020 г., ще живеят в градовете, а в седем държави съотношението ще бъде 90 % или повече. Интензивното развитие на градовете (градско разширяване) е тясно свързано с въпросите, касаещи транспорта и потреблението. Градското разширяване също така може да доведе до икономическо разделение, наблюдавано в райони с обезлюдяване на вътрешността на града и обширни периферни квартали, често под нормалния стандарт за жилищно строителство. Градското разширяване също така може да подложи на натиск гъстотата във вътрешността на градовете и намаляване на зелените площи, които рискуват да бъдат разпокъсани или преустроени, ако не бъдат адекватно защитени при градоустройственото планиране.

Земеделие: въздействие върху биологичното разнообразие

В новите държави-членки са разположени значителни площи полу-естествени хабитати и характерни за тази среда видове, чието опазване представлява интерес, но много от тези райони са застрашени от интензификация ⁽¹⁰⁾ или изоставяне на земята. Настоящите инвестиции в селските райони на държавите-членки не са достатъчно насочени към райони с голямо биологично разнообразие.

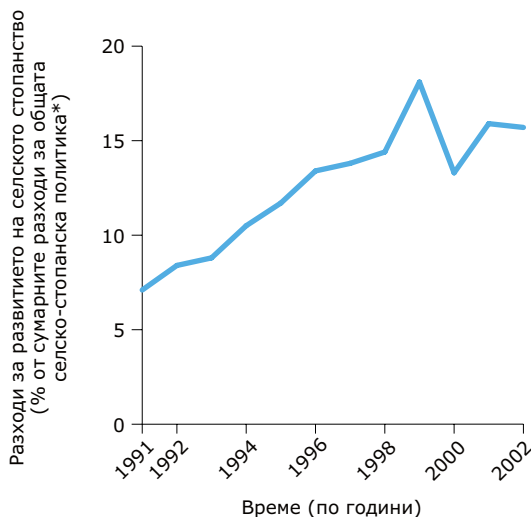
Европейската природа е оформяна от земеделието в течение на векове и голяма част от европейското биологично разнообразие зависи по някакъв начин от обработваемата земя. Европейското земеделие все пак е много разнообразно, вариращо от интензивно отглеждани монокултури, които силно повлияват околната среда, до екстензивно засадени полу-естествени райони, които значително по-малко повлияват природата. Запазването на ценната обработваема земя е важно за спиране на намаляването на биологичното разнообразие. До 2003 г. обаче местностите, посочени от държавите-членки, съгласно директивите за птиците и хабитатите ⁽¹¹⁾, покриваха по-малко от една трета от обработваемата земя с особено ценна природа.

За целите на общата селскостопанска политика се изразходват близо 50 % от целия бюджет на Европейския Съюз. Тя оказва влияние върху начина, по който фермерите управляват земята и добитъка си. В миналото субсидиите насърчаваха интензивното земеделско производство като се изплащаха на произведен тон пшеница или глава добитък. От началото на 90-те години обаче надделяха плащанията за подпомагане на доходите и бяха въведени повече мерки за развитие на селските райони, включително важни мерки за околната среда като агро-екологични програми и помощи за по-малко облагодетелствани региони. Те спомогнаха за финансиране на опазването на обработваеми земи с особено ценна природа, като така се постави основа на дейността на програмата LIFE (Nature) ('Живот — Природа'). Необходима е по-голяма подкрепа за тези земеделски райони, тъй като падащите цени на селскостопанската продукция принуждават много фермери или да увеличат ефективността на производството, което води до интензификация и специализация на фермите или да преустановят обработването на земята. И двете тенденции водят до отрицателни последици за околната среда и особено за биологичното разнообразие.

Дялът на мерките за развитие на селските райони в бюджета на общата селскостопанска политика нараства от 1990 г. насам и възлиза на 13 % (еквивалентни на 53 евро на хектар) през 2000–2002 г. Съгласно споразумението за разширяването, пропорцията разходи за развитие на селските райони в десетте нови държави-членки е много по-висока от тази за по-старите държави-членки и възлиза на приблизително половината от общите разходи (еквивалентно на 45 евро на хектар) между 2004 и 2006 г. ⁽¹²⁾. В действителност, обаче, обемът разходи за развитие на селските райони е сходен. За разходите за развитие на селските райони е важно както да имат по-голям дял от общия бюджет за земеделие, така и най-вече агро-екологичните програми да бъдат правилно насочени към райони с голямо биологично разнообразие.

Разходи за развитие на селските райони

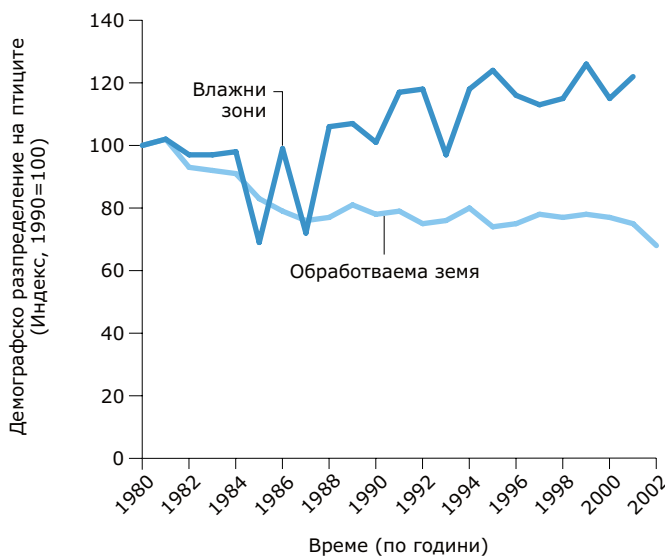
Дялът на бюджета за развитие на селските райони в разходите за общата селскостопанска политика (Common agricultural policy, CAP) бавно нарастват от 1991 г. насам: за ЕС-15 бяха средно 9 % (22 евро на хектар) между 1991 и 1993 г., като нарастнаха до 13 % (53 евро на хектар) през 2000–2002 г. Около 30–40 % от финансирането на развитието на селските райони се използва за агро-екологични програми, но размерът на разходите варира в голяма степен в различните страни. Например Испания и Гърция изразходваха приблизително 4 евро на хектар от агро-екологични програми през 2000–2002 г., докато във Финландия и Австрия се изразходваха около 80 евро на хектар. Над 70 % от обработваемата земя във Финландия и Австрия е обхваната от агро-екологични програми, а в Испания и Гърция — едва около 5 %.

* Европейски гаранционен фонд за селското стопанство и Фонд включващ взаимното финансиране между държавите-членки

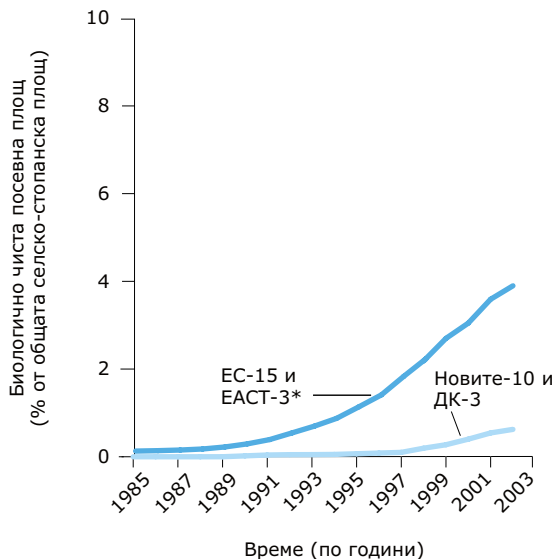
Популации от птици

В последните десетилетия птичите популации в обработваемите земи намаляват значително. Данните за това датират от 1980 г., но вероятно рязък спад също е имало през 70-те години. Птичите популации в Новите-10 и ДК-3 не са намаляли толкова много, колкото в ЕС-15, основно поради по-ниската интензивност на обработване на земята в Централна и Източна Европа. Блатните птици са мигриращи: техният брой често варира съобразно с температурата, като по-малък брой пристигат през студени години. Блатните птици също са засегнати от ловуването и еутрофикацията на влажните зони.

Органично обработвани площи

При органичното земеделие не се използват химически торове и пестициди. Вместо това, то разчита на животинска тор, редуване на отглежданите култури и подходящи начини за култивиране на почвата за увеличаване на плодородието и борба с вредители и болести по растенията. Органичното земеделие дава по-малка реколта от общоприетите системи на земеделие, но намалява риска от замърсяване с нитрати на водата и като цяло съхранява в по-голяма степен дивата природа. Дялът на органично обработваните площи остава много под 1 % в повечето от Новите-10 и ДК-3 страните поради малката или липсата на държавна подкрепа и ниското потребителско търсене на органични продукти. В рамките на ЕАОС-31, като цяло обаче, органично обработваната земя е нарастнала с близо четири пети, от 2.4 милиона на 4.4 милиона хектара, между 1997 и 2000 г.

* ЕАСТ-4 без Швейцария

Замърсяване на водите: регулиране на нитратното съдържание

Дифузното замърсяване от земеделската земя все още е основен източник на нитрати във водата. Нитратите продължават да вредят на околната среда, като допринасят за еутрофикацията в крайбрежните и морските води и замърсяване на питейната вода, особено там, където подземните води са замърсени. Държавите-членки се борят с нитратното замърсяване с променлив успех.

Нитратното замърсяване се причинява главно от земеделието. Ако изкуствените и естествени торове не бъдат абсорбирани от културите или премахнати по време на жътва, излишните нитрати могат да бъдат отмити към подпочвените води, както и към повърхностните водосбори ⁽¹³⁾. Мерките за намаляване на нитратното замърсяване, все пак, могат да бъдат ефективни. Най-голям напредък е постигнат в Дания, която в края на 80-те години започна национална програма за контролиране на азота. Тя комбинира съвети към фермерите с определяне на годишен азотен 'бюджет' на всяка ферма, контролиран чрез редовни проверки на място.

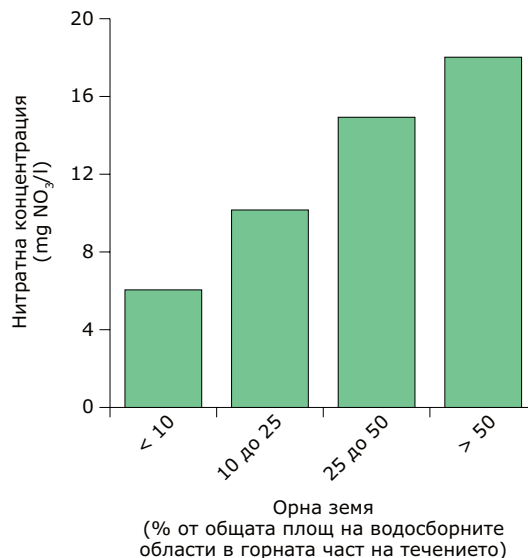
Възможно е да бъде необходим значителен период от време, преди промените в земеделската практика да се отразят на качеството на подпочвената вода, в зависимост от вида на почвата и специфичните хидрогеологични условия на подземните води и долния почвен слой. Тъй като възрастта на подземните води варира между десетилетия и хилядолетия (въпреки че подпочвените води, използвани за пиене, са средно 40-годишни), текущата практика всъщност, като последица, оставя замърсени подземни води за следващите поколения. Близко една трета от подземните води ⁽¹⁴⁾ днес надвишават допустимите стойности на нитрати.

Разходите за намаляване на нитратите са в рамките на 50–150 евро на хектар годишно ⁽¹⁵⁾, но се смята, че това е 5 до 10 пъти по-евтино от премахване на нитратите от замърсената вода. Проучване ⁽¹⁶⁾ от 2002 г. оценява, че денитрификацията на питейната вода във Великобритания струва 19 милиона лири годишно и предвижда общи разходи на Великобритания за достигане на стандартите на Европейския Съюз за количеството на нитрати в питейната вода ⁽¹⁷⁾ в размер на 199 милиона лири през следващите 20 години ⁽¹⁸⁾. Потребителите, а не замърсителите (т.е. фермерите) плащат почти цялата сума.

Земеделските практики в момента са по-малко интензивни в 10-те нови държави-членки на ЕС, отколкото в по-старите 15. Все пак, ако земеделието стане по-интензивно, отколкото се очаква, в новите държави-членки концентрациите на нитрати в повърхностните и подземните води биха могли да се повишат. Правилното прилагане на директивата на Европейския Съюз за нитратите, подкрепена при нужда от допълнителни мерки, ще бъде в основата за предотвратяване на широкообхватен, дългосрочен и скъпо струващ екологичен проблем в тези страни през следващите години.

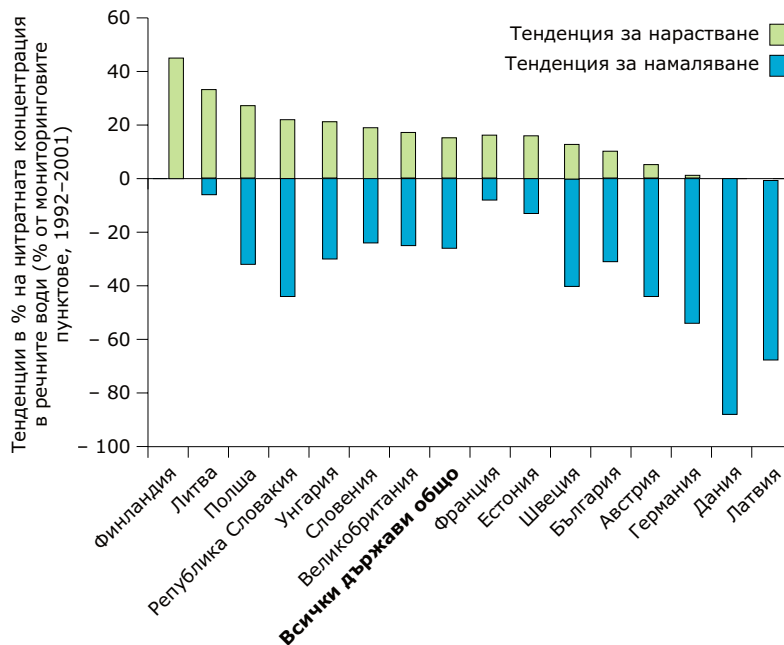
Обработваема земя по горните течения на водните басейни

Концентрацията на нитрати в реките се свързва с количеството обработваема земя по горното течение на водосборните области: най-високи нива се достигат там, където се използват големи количества азотни и животински торове. През 2001 г. концентрацията на нитрати в реките, при които обработваемата земя покрива повече от 50 % от района на горното течение, е била три пъти по-висока отколкото в случаите, когато обработваемата земя покрива по-малко от 10 %. От държавите-членки се изисква да означат засегнатите от нитрати зони и да приложат програми от мерки за достигане на поставената от директивата на ЕС за нитратите цел за намаляване на замърсяването на водите с нитрати от земеделски източници.

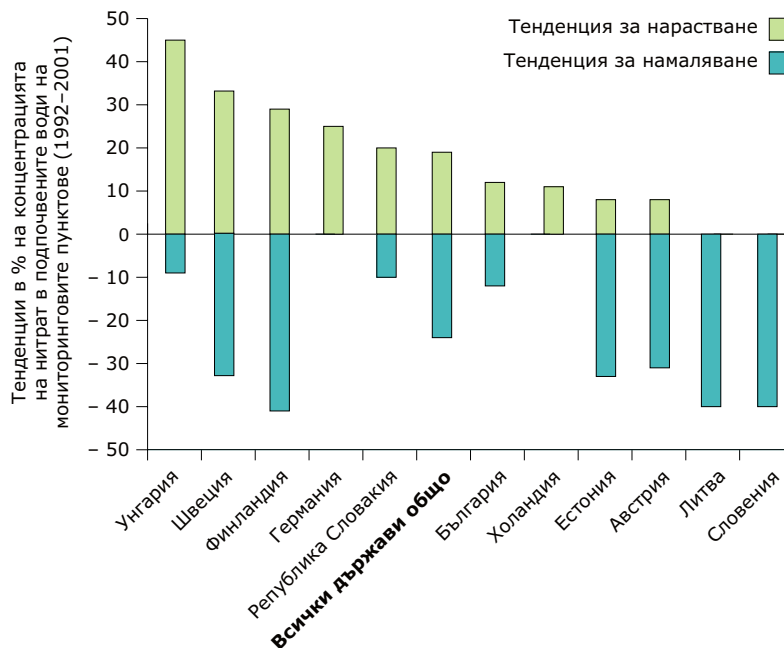
Концентрация на нитрати в реките

Нитратното замърсяване на реките е по-голямо в ЕС-15, отколкото в Новите-10 (но е най-ниско в скандинавските страни). Това е резултат на различията в интензивността и практиките в земеделието. През 2000/2001г. реки в 14 европейски страни (от 24, за които има данни) надвишават нормите на директивата на ЕС за питейната вода относно концентрацията на нитрати; пет надвишават и максималните допустими концентрации. Като цяло, съдържанието на нитрати в реките намалява: 25 % от мониторинговите пунктове по европейските реки отчетоха спад между 1992 и 2001 г. Все пак, около 15 % от измерващите станции по реките отчетоха нарастваща тенденция за концентрация на нитрати през същия период.

Концентрация на нитрати в подпочвените води

Нитратното замърсяване на подземните води изглежда стабилно на европейско ниво. Когато, обаче, данните се разпределят по страни, 24 % (от 142) отделни подземни водоеми показват намаление на концентрациите на нитрати, докато при 19 % концентрациите се увеличават. Най-отчетливо е повишението в Унгария, Швеция, Финландия и Германия. Това повишение отразява или времеви интервал между промените в земеделските практики и ефекта им върху качеството на подпочвените води или показва нужда от допълнителни мерки.

Природа: максимизиране на стойността на защитените територии

Определянето на области за защита на застрашени видове и хабитати отдавна е основен елемент от политиката за биологично разнообразие, но сблъсъкът на интереси върху наличната земя сега прави по-трудно създаването на нови такива територии. Бъдещето на защитата на природата е в интегрирането на аспектите на биологичното разнообразие в секторната и екологичната политика и максимизиране на използването на наличните защитени територии. Необходими са повече действия за защита на биологичното разнообразие в моретата.

От 70-те години насам броят на националните защитени територии нараства значително, тъй като страните прогресивно прилагат национални закони за защита на околната среда. Международни инструменти, както и инструменти на Европейския Съюз също така задължават страните да определят територии за защита ⁽¹⁹⁾.

В резултат на това, в момента съществуват почти 600 различни категории на защита и повече от 42 000 отделни защитени територии във всички 31 държави-членки на Европейската Агенция за Околна Среда. До края на 2003 г. териториите, обозначени като зони за специална защита съгласно директивата за птиците, или предложени за територии от интерес за Общността, съгласно директивата за хабитатите, покриват около 15 % от територията на Европейския Съюз.

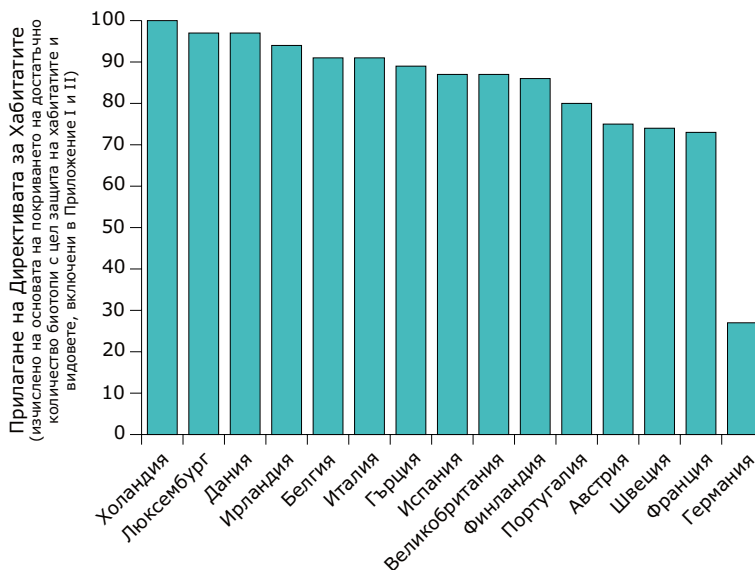
В допълнение, морски защитени зони са създадени във всички регионални морета и по бреговата линия на много европейски страни. Въпреки това, остават значителни пропуски в защитата на морските и крайбрежни райони. Морските райони трябва да бъдат защитени в зависимост от богатството им на биологични видове, но такава защита може да противоречи на други дейности, включително корабоплаване и риболов. В резултат на това, често е трудно да бъде постигнато съгласие за подходящи норми на защита и прилагането им.

Защитените територии не могат да бъдат изолирани от обществото и икономическите дейности в и около тях ⁽²⁰⁾. За максимално увеличаване на стойността им, защитените територии трябва да бъдат интегрирани в по-широко използвани географски области и да бъдат свързани с други райони със сходни качества. Свързването на териториите осигурява на различните видове възможност да оцелеят като мигрират в резултат на смущения или промени на климата. Мрежата Natura 2000 (Природа 2000) може да изиграе своята роля в постигането на такава интеграция.

По настоящем има по-малко възможности за определяне на нови такива територии, тъй като защитата на биологичното разнообразие се конкурира с нарастващите конфликтни интереси за наличната земя. Политиките трябва все повече и повече да се занимават с този проблем, максимизирайки стойността на вече защитените територии и интегрирайки опазването на биологичното разнообразие в отделните секторни политики (например агро-екологични мерки или устойчива политика за горите), така както и в други екологични политики.

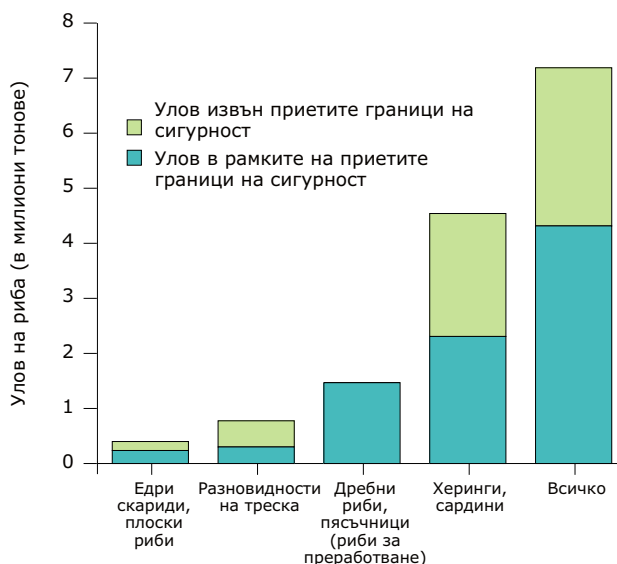
Прилагане на директивата за хабитатите

Към ноември 2003 повече от 80 % от хабитатите и видовете, включени в европейската директива за хабитатите, бяха в достатъчна степен ⁽²¹⁾ включени в защитени територии, предложени от страните-членки. Като цяло, днешният напредък е добър: Холандия, например, постигна 100 % пълнота. Германия постигна едва 27 % към ноември 2003 г., но от тогава са получени предложения, които, ако бъдат официално одобрени, се очаква да удвоят броя на защитените територии и да увеличат нивото на пълнота. Диаграмите с индикатори показват увеличаване на предлагането на територии за защита на предвидените от директивата видове и хабитати.

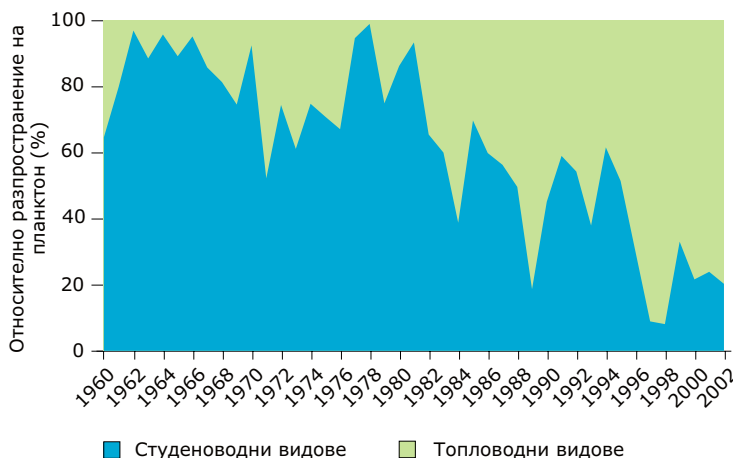
Риболов над безопасните граници

Общо 60 % от европейския улов на риба надвишава безопасните граници, т.е. нивото, над което биомасата, намалена чрез риболов вече не може да бъде заменена от нарастването на популацията. Уловът на риба в открито море съставлява две трети от общия улов; около половината от този улов е над безопасните граници. Индустриалният риболов дава 20 % от общата сума. Рибите имат интегрираща роля в широк аспект на морската среда, която е подложена на натиск от корабоплаването, замърсяването, еутрофикацията по крайбрежията и промените в климата. Продължаването на сегашната тенденция за прекомерен риболов вероятно ще доведе до значителни промени в цялата морска екосистема.

Наличие на зоопланктон

През последното десетилетие се наблюдава отчетлива промяна в средното количество зоопланктон в Северно море. Топловодният вид *Calanus helgolandicus* е станал почти двойно повече от студеноводния *Calanus finmarchicus*. Тези данни илюстрират общата тенденция популациите зоопланктон да се изместват на север в резултат на климатичните промени. Структурата на морската екосистема в Северно море се променя от средата на 80-те години, тенденция, която директно засяга рибните популации и в следствие на това и риболова. Прогнозите показват, че глобалното затопляне ще променя все повече структурата на екосистемите в океаните и ще причини изместване на топоводните видове към по-високи географски ширини.

Данни относно две разновидности на *Sorperod* открити в Централната част от Северно море
 топла вода: *Calanus helgolandicus*
 и студена вода: *Calanus finmarchicus*

Отпадъци от опаковки: продължаващо увеличаване

Превантивните мерки дълго време бяха с най-висок приоритет в политиката на Европейския Съюз за отпадъците: там, където не може да бъде избегнато образуването на отпадъци, трябва да се насърчава понетяхното преработване и повторната им употреба. Досега Европа е отбелязала малък напредък в предотвратяването на отпадъци от опаковки. Много страни са изпълнили стандартите за рециклиране, зададени от директивата за отпадъците от опаковки от 1994 г., но въпреки това количеството отпадъци от опаковки нараства.

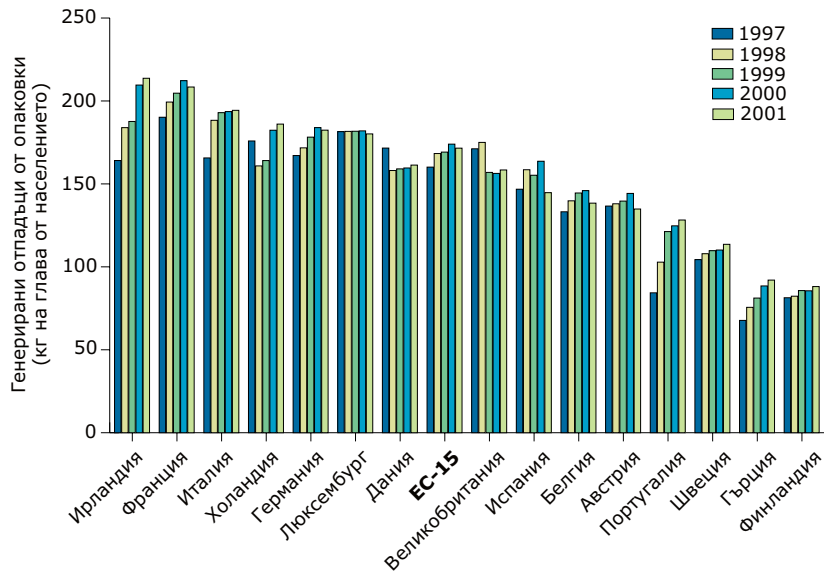
Данните показват, че обемът на отпадъците в Европа като цяло продължава да се увеличава. Общият обем отпадъци се състои от няколко категории. С най-голям обем са строителните отпадъци и тези от разрушаване на сгради, но отпадъците от опаковки са най-добре документирани като обеми на производство и преработка. Генерирането на отпадъци от опаковки е тясно свързано с икономическия растеж и потребителския стереотип. От 1997 до 2001 г. количеството отпадъци от опаковки нарастна в 10 от 15-те по-стари държави-членки на ЕС и със 7 % в тогавашния Европейски Съюз като цяло. Предварителните прогнози показват, че обемът на отпадъците от опаковки е вероятно да продължи значително да нараства в бъдеще ⁽²²⁾. Част от това нарастване се дължи на пропорционално по-голямото генериране на отпадъци от опаковки от малките домакинства, но също така от растежа на вътрешния пазар и произтичащата от това по-голяма нужда от транспортиране на опаковани стоки. С повишаване на вниманието, което се отделя на здравето и безопасността на храните, количеството от хранителни опаковки също нараства.

Директивата на Европейския Съюз за отпадъците от опаковки (94/62/ЕС) третира елементите на отпадъците от опаковки като цяло, като се набляга на рециклирането и възстановяването, и като поставя количествени цели и за двете. Първоначалният анализ ⁽²³⁾ показва, че за някои страни (например Италия и Ирландия) директивата има положително въздействие за прилагането на системи за управление на отпадъците от опаковки. За определени страни с високи норми на рециклиране и възстановяване (например Дания и Австрия) ⁽²⁴⁾ обаче, тя има малък ефект, тъй като техните системи за управление на количествата отпадъци от опаковки съществуваха още преди тя да влезе в сила. Като цяло държавите, които прилагат съчетание от различни инструменти са най-ефективни в постигането на целите и изпълнението на задачите. Директивата беше допълнена през януари 2004 г., но тъй като в нея няма цели за постигане относно предотвратяването на генериране на отпадъци, тя може да има само индиректно значение в това направление.

Надеждността на рециклирането като стратегия за по-разумно използване на ресурсите напоследък се поставя под въпрос ⁽²⁵⁾, но рециклирането в повечето случаи е по-добро за околната среда от възстановяването или депонирането на отпадъци. С оглед на това, че разходите за рециклиране се увеличават с нарастващото количество на рециклиран материал, едно сравнение на разходите (включително външните разходи) на алтернативните варианти е вероятно да ограничи обхвата на продължително поставяне на цели за рециклиране. Генерирането на по-малко отпадъци трябва да остане първостепенна цел.

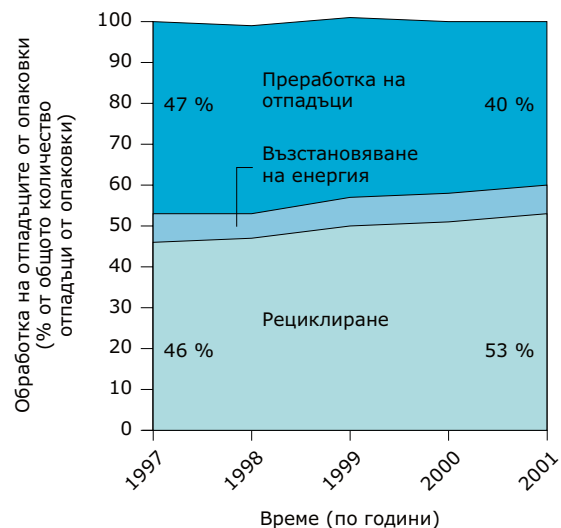
Генериране на отпадъци от опаковки

Между 1997 и 2001 г. отпадъците от опаковки като цяло нарастнаха със 7 % в ЕС-15. През 2000–2001 г. общото количество леко намалѐ, главно поради спада с 12 % в Испания, но е твърде рано да се каже, дали това е сигнал за промяна в нарастваща тенденция. Количествата отпадъци от опаковки сериозно варират между отделните държави, най-вероятно заради различните методологии за изчисляване. По-специално някои държави отчитат само четирите ключови материала, за които страните-членки трябва да осигуряват данни: пластмаса, стъкло, метал и хартия. Други отчитат всички опаковки, включително дървени, което значително увеличава отчетеното общо тегло.

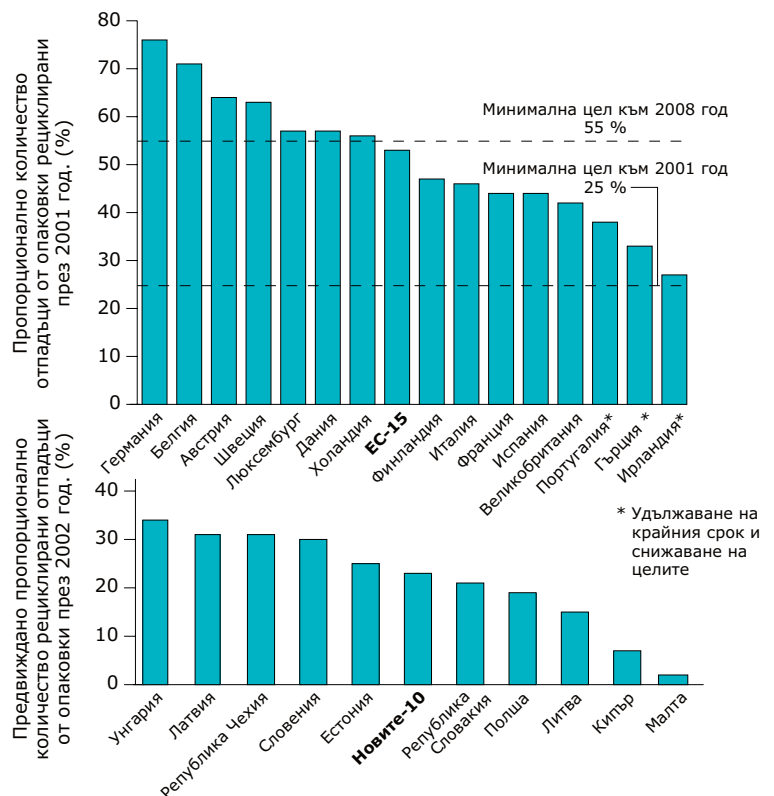
Третиране на отпадъците от опаковки

Все по-голям процент от отпадъците от опаковки се възстановяват. Основните форми на възстановяване са рециклиране и изгаряне за производство на енергия. Изгарянето е широко разпространено в някои страни като Дания и Холандия, докато в други, например Германия и Австрия, рециклирането се използва повече. Измененията в директивата, одобрени през януари 2004 г. ефективно ще ограничат обхвата на изгорени отпадъци и другите методи за повторно използване, освен рециклирането. В някои страни за тази цел ще са необходими значителни промени в събирането и сортирането на отпадъците. Поставените от директивата цели трябва да бъдат постигнати до 2008 г.

Процент рециклирани отпадъци от опаковки

Всички страни-членки успяха да постигнат целта, до 2001 г. да бъдат рециклирани поне 25 % от цялото количество отпадъци от опаковки (на Гърция, Ирландия и Португалия бяха поставени по-ниски цели и по-дълги срокове). Измененията в директивата целят рециклиране на поне 55 % от всички отпадъци от опаковки. Някои страни, по специално новите-10, все още са много далеч от постигане на тази цел. Някои, между които Естония, Кипър, Литва, Малта, Полша и Словакия, а също и Ирландия, трябва да увеличат повече от два пъти процента на рециклиране спрямо 2002 г. На Новите-10 бяха предоставени няколко допълнителни години за покриване на нормите за рециклиране.

Трайни екологичносьобразни тенденции в енергетиката: предстоящ дълъг път

Общата енергийна консумация продължава да нараства с бързи темпове, което създава затруднения за Европа да постигне целите си в областта на промяната на климата. Ако бъдат използвани по-цялостно, енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници могат да бъдат главен принос за по-устойчива енергийна система. За постигането на тази цел ще бъдат необходими сериозни промени в икономиката.

Общото енергийно потребление на 25-те страни-членки нараства от средата на 90-те години и тази тенденция се очаква да продължи. Смята се, че горенето на фосилни горива, основен източник на газове — причинители на парниковия ефект, ще остане най-големият източник на енергия в Европа през следващите 30 години. Въпреки известно нарастване в абсолютни величини, не се очаква възобновяемата енергия значително да повиши своя дял, докато приносът на ядрената енергетика се очаква да намалее в резултат на мораториуми и политика на постепенно извеждане от употреба в някои държави. Преминаването към устойчива енергия ще изисква значително нарастване на икономии на енергия, енергийната ефективност и производство на енергия от възобновяеми енергийни източници във всички сектори.

Необходим е значителен ръст на възобновимата енергия, за да бъдат постигнати европейските и националните цели за 2010 г., като ще са нужни и по-нататъшни усилия. Създаването на благоприятни условия за възобновяемите източници на енергия е ключов момент за увеличаване на техния пазарен дял. Необходим е набор от различни политически инструменти, включително установяване на цели на политиката след 2010 г., които да създадат сигурност на дълготрайните инвестиции; прилагане на схеми за подпомагане; и 'правилно определяне на цените' чрез пълно включване на външните разходи в цените на енергията (например чрез отпадане на опасните за околната среда субсидии).

Повишаването на подкрепата за възобновяеми енергийни източници ще даде тласък на нововъведенията и на новите технологии. Друга стъпка в правилната насока е наскоро предложената директива за енергийните услуги ⁽²⁶⁾. Тя цели да намали енергийното потребление като наложи задължителни норми за страните-членки да спестяват по 1 % годишно от енергията, доставена между 2006 и 2012 г. ⁽²⁷⁾ ⁽²⁸⁾. Поради това, че подобренията в енергийната ефективност, постигнати от 1991 г. насам могат да бъдат калкулирани в тази насока, съществува риск страните-членки, постигнали най-голям напредък, да не се чувстват длъжни да направят допълнителни усилия, дори ако все още имат потенциал за подобряване на енергийната ефективност.

Смята се, че днес има потенциал за подобряване на енергийната ефективност по ценово ефективни способи с поне 20 % в 15-те по-стари страни-членки на ЕС и дори с още повече в 10-те нови. Този потенциал трябва да бъде реализиран, за да тласне Европа още по-напред към бъдещето на трайните природосъобразни тенденции в енергетиката.

Проекция на прогреса относно поставените цели от Протокола от Киото

Проекциите показват, че при сега съществуващите и планирани вътрешни политики много страни-членки няма да могат да постигнат своите договорени цели и ЕС-15 няма да може да постигне общата си цел (- 8 %). Всички от Новите-10, включително Словения, сега предвиждат, че настоящите вътрешни политики и мерки ще бъдат достатъчни за постигане на техните цели. Секторът с най-голямо предвидено нарастване на емисиите в бъдеще в ЕС-15 е транспортът. Програмата за промяна на европейския климат е определила известен брой политики и мерки ⁽²⁹⁾ в рамките на целия съюз, които ако се приложат изцяло, биха били достатъчни за постигане целите на ЕС. Страните-членки също така могат да използват други инструменти съгласно Протокола от Киото, за да достигнат целите си ⁽³⁰⁾.

Обща енергийна консумация съобразно вида гориво

Общата енергийна консумация в ЕС-25 нараства от средата на 90-те години и се очаква тази тенденция да продължи. Фосилните горива в момента преобладават с 80 % дял; очаква се през следващите 30 години този процент леко да се увеличи. Въпреки нарастването в абсолютни величини, не се очаква възобновимата енергия значително да увеличи своя дял, докато приносът на ядрената енергия се очаква да намалее.

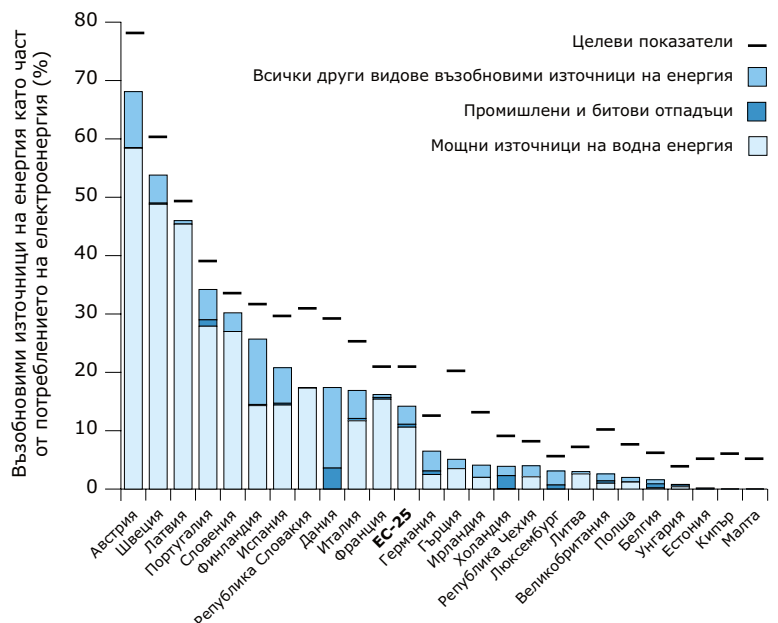
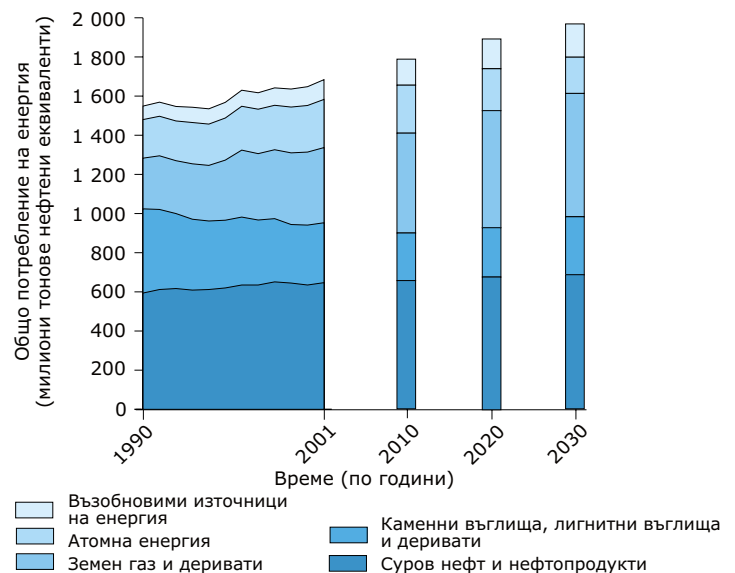
Възобновяеми източници на енергия като част от потреблението на електроенергия

Дялът на електроенергията от възобновяеми енергийни източници в брутно потребление в ЕС-25 нараства от 12 % през 1990 до 14 % през 2001 г. Необходимо е значително ново нарастване, за да се постигнат поставените цели на ЕС от 21 % до 2010 г. Мащабни водноелектрически проекти осигуряват голямата част от електроенергията, произвеждана в момента от възобновяеми източници (около 85 %), но те няма да допринесат за по-нататъшно увеличение поради екологични съображения и липса на свободни подходящи места. Необходимо е бъдещият растеж в електроенергията от възобновяеми енергийни източници да дойде от други възобновяеми енергоизточници като вятър, биомаса, слънчева енергия и малки водноелектрически централи.

* Дания съгласува данните за емисии, за 1990 год., свързани с обмена на електричество. В настоящия индикатор, обаче, информацията за Дания не е съгласувана.

** През 2004 год. всички държави са длъжни да представят на Европейската комисия актуализирани предвиждания.

Транспорт: Необходимост от цялостно отчитане на разходите

Търсенето на транспорт, особено сухопътен, нараства бързо. Това нарастване се отразява на много области, включително енергийното потребление, промените в климата и човешкото здраве. Диференцирането на търсенето на транспорт от икономическия растеж е ключова цел на транспортната политика на ЕС в течение на няколко години, но все още не дава резултат.

Обемите на превозените товари бележат по-голям ръст от този на икономиката (с около 3 % годишно, сравнено с 2 % за 15-те по-стари страни-членки на ЕС) ⁽³¹⁾. Това в голяма степен отразява паневропейското производство и потребителския стереотип, които съпътстват разширяването на вътрешния пазар на ЕС. Пътническият транспорт нараства със същите темпове, както икономиката. Въздушният транспорт нараства с 6–9 % годишно както в по-старите, така и в новите страни-членки на ЕС. В същото време пазарният дял на някои видове транспорт като железопътния и автобусния нараства съвсем малко, ако въобще нараства.

Възможностите за управление на екологичните въздействия от транспорта включват определяне на цени, които изцяло покриват своите външните разходи и насърчаване на нововъведенията чрез подобро регулиране и финансови стимули. Настройка на политиката така, че пазарният дял на всеки вид транспорт да отразява неговото въздействие върху околната среда означава установяване на по-тясна връзка между цените, платени от крайния потребител и общите вътрешни и външни разходи за транспорт. Цените са важен фактор за управление на търсенето в пазарната икономика, а в случая с транспорта от значение са както нивото, така и структурата на потребителските цени. Законодателни актове, които да третират проблеми като замърсяването на въздуха (примерно с частици) и шума, заедно с инвестиционните стимули, могат да тласнат нововъведенията към по-безопасен, по-чист и по-тих транспорт. Това на свой ред би помогнало да се намалят външните разходи.

Няма спор по това, че цените на транспорта не отразяват напълно външните разходи, причинени от транспортните дейности, въпреки че липсва консенсус по точните суми, които следва да се заплащат. Противно на очакванията, между 1998 и 2001 г. променливите такси за пътни товари в действителност бяха намалени. Най-важният променлив елемент е облагането с данъци на горивата. Но цените на горивата са в един и същи диапазон в продължение на повече от 20 години. Прилагането на цялостно отчитане на разходите може да помогне за намаляване на екологичните последици по същия начин, както и регулирането на замърсителите на въздуха доведе до значително намаляване на регулираните емисии.

Нарастване на транспорта и брутен вътрешен продукт

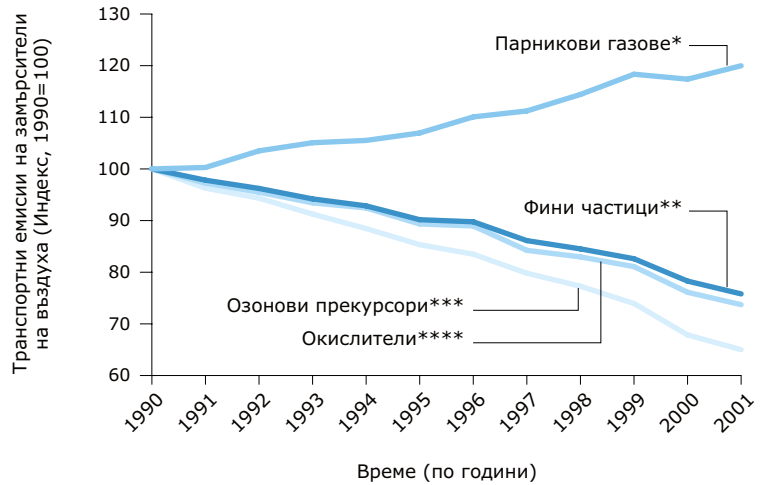
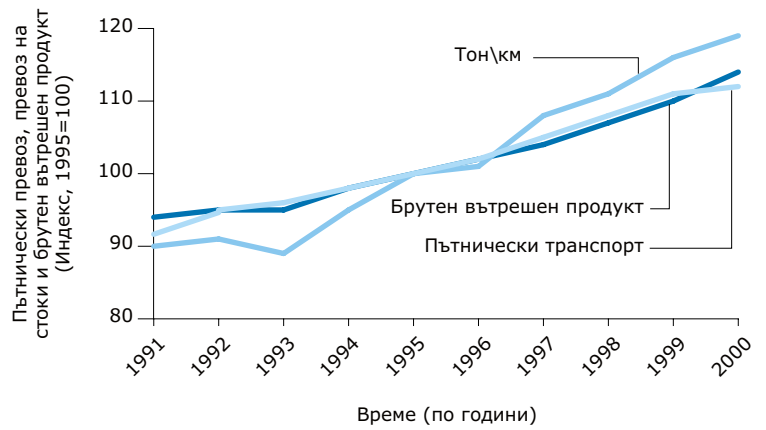
Не е постигнат успех при диференцирането на търсенето на транспортни услуги от икономическия растеж, както за товарен, така и за пътнически транспорт. С приблизително 3 % годишно транспортът на товари нараства по-бързо от brutния вътрешен продукт (БВП), който бележи ръст от около 2 % годишно. Пътническият транспорт нараства със същите темпове като БВП. Причините за това са сложни, но най-вече се свързват с обществено-икономически фактори, като разширяването на вътрешния пазар на ЕС, което причинява нарастването на транспорта на товари. При пътническият транспорт причините включват увеличеното ползуване на автомобили за транспорт до работното място, за свободното време и за туризъм.

Замърсяващи въздуха емисии от транспорта

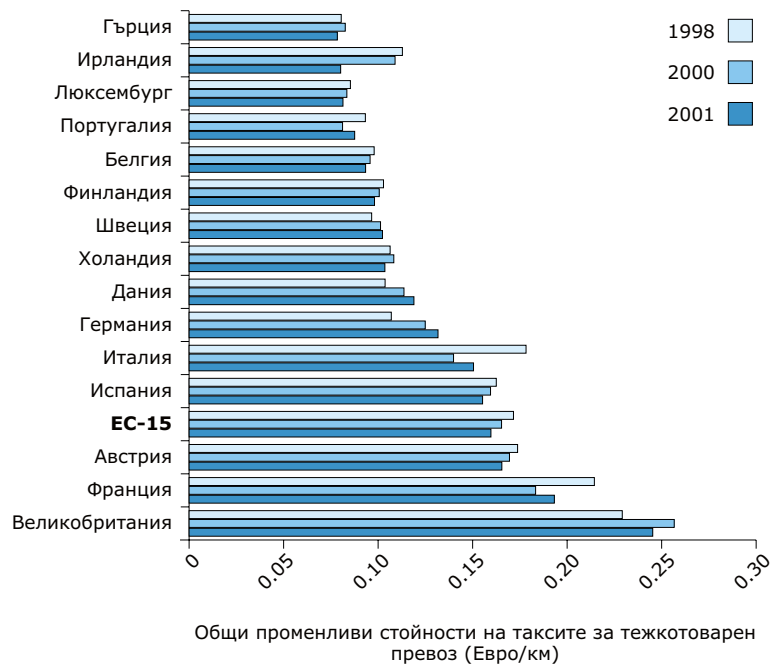
Емисиите от въглероден двуокис продължават да нарастват, като търсенето на транспорт изпреварва намаляването на емисиите при производството на енергия. Редуцирането на частиците (24 %), въглеродния окис (46 %), азотните окиси (24 %), летливите органични вещества (47 %) и олово (100 %) е постигнато частично благодарение на нововъведения в технологията за преработване на отработените газове и частично от промени в състава на горивата. Ще има нови подобрения, когато влязат в сила още по-строги регулации през следващите години и по-старите автомобили бъдат заменени с по-нови. При серния двуокис ситуацията е различна: значителното му намаляване в емисиите от пътен транспорт (61 %) се компенсира от сходно нарастване на емисиите от международния морски транспорт. Следователно хората са по-малко изложени на серен двуокис, но емисиите като цяло не са се намалили.

Развитие в таксуването за изминатото разстояние по магистрални от тежкотоварни автомобили

Размерът на променливите такси за пътен транспорт на стоки намаля в много страни-членки на ЕС между 1998 и 2001 г. Като цяло променливите такси в ЕС-15 намалеха със 7 % през този период. Това отчасти е в резултат на протестите през септември 2000 г. на фирмите, занимаващи се с транспорт на товари, фермерите и рибарите срещу покачващите се цени на горивата. Данъкът върху дизела все още е най-важният инструмент при формиране на стойността. Освен това, някои страни от ЕС като Германия, Австрия и Великобритания планират да въведат такси на базата на изминатото разстояние. Това ще помогне да бъдат намалени нетните външни разходи на транспорта за околната среда.

* O, CO₂, N₂O, CH₄ (95 % CO₂)
 ** PM₁₀
 *** NO_x, NMVOCs
 **** SO_x, NO_x, NH₃

Замърсяване на въздуха: нанасяне на вреди на здравето на градските обитатели

Високите концентрации на озон на повърхността на земята и фините частици предизвикват здравословни проблеми на хората в градовете. Въпреки намаляването на емисиите, голяма част от европейското градско население остава изложено на концентрации на тези замърсители, надвишаващи нивата, определени за защита на човешкото здраве. Необходими са повече действия за намаляване на замърсяването, като ограниченията и нормите могат да бъдат затегнати в отговор на нарастващите доказателства за увреждане на здравето при концентрации под текущите стойности.

Замърсителите на въздуха — озон на повърхността на земята и фините частици, са свързани чрез техните общи прекурсори ⁽³²⁾, а именно азотните окиси (NO_x) и несъдържащите метан летливи органични съединения (NMVOCs). Когато бъдат вдишани и озонът, и частиците имат вреден ефект върху човешкото здраве. Той включва влошаване на дишането като астма (при краткосрочно излагане) и дихателни и сърдечно-съдови болести, както и преждевременна смъртност (при продължително излагане) ⁽³³⁾. Вероятно е техният ефект да се натрупва, поне в кратки срокове ⁽³⁴⁾.

Тези влияния върху здравословното състояние се причиняват от високи концентрации, които се срещат главно в градските райони на Централна, Източна и Южна Европа. При частиците високи концентрации се наблюдават през цялата година, докато озонът представлява проблем главно през летните месеци. Нивата на озона бяха особено високи по време на лятната гореща вълна през 2003 г. Някои хора са по-уязвими от други от високите концентрации на озон и фини частици. Най-лоши последици се наблюдават като цяло при децата, астматиците и възрастните хора, както и при тези, които правят упражнения на открито.

Въпреки скорошните намаления на емисиите на озонови прекурсори и дребни частици (с 30 % и 36 % съответно от 1990 до 2001 г.), се смята, че до 45 % от европейското градско население остава изложено на концентрации от фини частици, надвишаващи граничните стойности, а до 30 % са изложени на озонова концентрация, която превишава допустимите нива, определени за защита на човешкото здраве. Съкращенията на емисиите до този момент се дължат главно на инсталирането на катализатори в новите коли и прилагането на европейската директива за разтворителите, което доведе до по-малки емисии, отделяни от производствените процеси.

Понастоящем, има все повече доказателства за вредни последици за здравето от концентрации на фини частици и озон, при нива по-ниски от допустимите стойности, определени за защита на здравето. В момента се обсъжда рамката на процеса на ЕС 'Чист въздух за Европа' (EU Clean Air for Europe) ⁽³⁵⁾, който може да доведе до преразглеждане на текущите ограничения и последващо тяхно затягане. Обсъждат се предложения, включващи поставяне на дългосрочни цели за намаляване на замърсяването към 2020 г. както за качеството на въздуха, така и за замърсяващите емисии. Под внимание се взимат също и технологичните мерки, възможностите за управление на търсенето и икономическите инструменти.

Излагане на градското население на нива на замърсяване над допустимите норми на ЕС

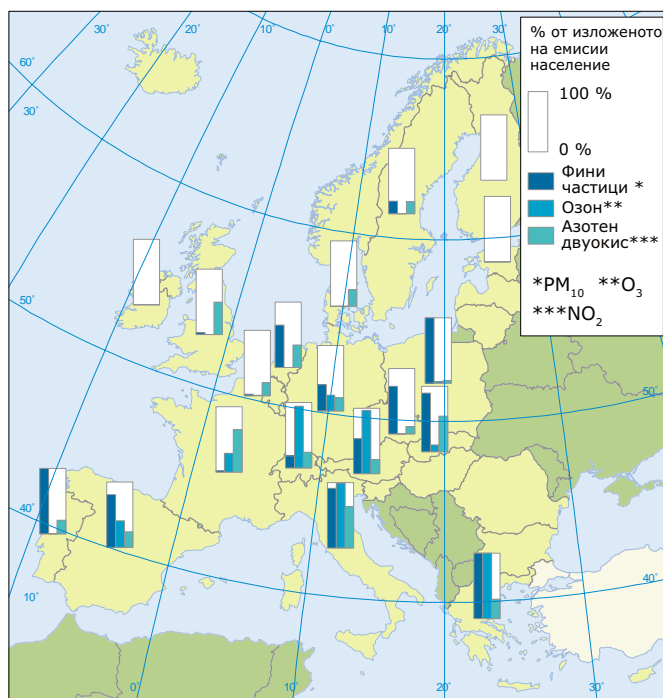
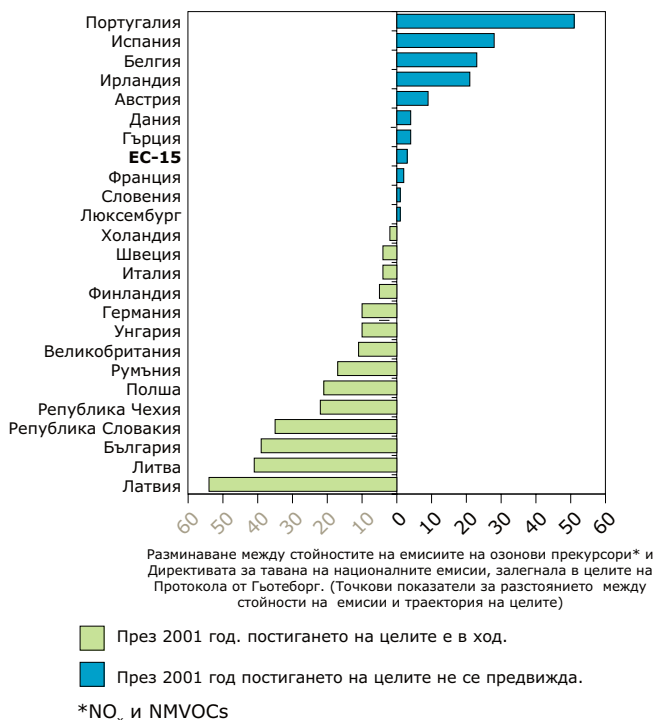
Европейската информационна система за качеството на въздуха Airbase съдържа данни за частици (PM₁₀, подгрупата частици с диаметър 10 µm или по-малко), озон и азотен двуокис. Между 1996 и 2001 г. 25–45 % от градското население е било изложено на концентрация на частици, надвишаваща европейските норми, а 20–30 % на озонови концентрации над допустимите стойности, определени от ЕС. Градското население, за чието излагане на вредни емисии може да се прави оценка, е нарастнало от 51 до 103 милиона души през същия период. Следователно надеждността на данните е нарастнала значително, но данните между 1996 и 2001 г. затрудняват правенето на категорични изводи за тенденциите за излагане на въздействието на озон или частици.

Емисии на озонови прекурсори

Между 1990 и 2001 г. емисиите на озонови прекурсори на повърхността на земята намаляха с 30 % в ЕС-15 и с 43 % в Новите-10. Пътният транспорт е главен източник на озонови прекурсори (39 % от общите емисии). Други ключови източници са енергийното потребление (горене) и употребата на разтворители в индустрията и домакинствата. Намаляването на емисиите е главно в резултат на поставянето на катализатори на новите коли (намаляване на емисиите на азотни окиси) и прилагането на директивата за разтворителите на ЕС (ограничаване емисиите на неметанови летливи органични вещества от производствените процеси). Няколко държави не се движат към изпълнение на нормите си и е необходимо съществено намаляване на емисиите им. Емисиите на озонови прекурсори са нарастнали в Кипър и Турция и са спаднали в Естония, но тъй като тези държави нямат предвидени норми, те не са изобразени.

Излагане на градското население на вредни емисии: географски разлики

Излагането на градското население на замърсяване в концентрации над нормите и поставените цели силно се влияе от климатичните условия и има неравномерно разпределение в Европа. Нормите за озон се надвишават главно в централно и южноевропейските страни; за частици (PM₁₀), превишаване на нормите се среща главно в районите на Европа със сух или континентален климат. PM₁₀ по-рядко представляват проблем в държави с влажен въздух и излаз на море, тъй като валежите са най-ефективният начин за премахване на аерозолните частици от въздуха. Концентрации на азотен двуокис (NO₂), надвишаващи годишните допустими стойности, са отчетени почти единствено и само в градските станции за наблюдение и по-специално тези в близост до оживен пътен трафик.

Промяна на климата: Все повече доказателства за въздействията

Очаква се през следващите 100 години климатът да продължи да се променя в целия свят, включително в Европа. Увеличават се доказателствата за влиянието на промяната на климата върху човешкото здраве и това на екосистемите, както и на икономическата активност. Ще бъде необходимо значително намаляване на емисиите на газове, причиняващи парников ефект, за да може Европа да постигне своите краткосрочни цели за ограничаване на емисиите. Ще е необходимо също така прилагането на мерки за посрещане на отрицателните последици от промяната на климата.

Борбата срещу промяната на климата е ключов екологичен приоритет на Европейския съюз. Средната температура в Европа е нарастнала с 0.95 °C през последните 100 години и се очаква да се повиши с още 6.3 °C до 2100 г. Това противоречи на обявените цели на Европейския съюз за ограничаване на дългосрочното глобално повишение на температурите до 2 °C. Морските равнища също така се повишават (с до 0.2 m през миналия век) и се очаква да продължат да се повишават още повече. Въздействието върху ледниците също е забележимо, като се вземе предвид, че ледниците във всички европейски ледникови региони, освен един, отстъпват ⁽³⁶⁾.

Последиците от промяната в климата включват икономически загуби в резултат на фактори, свързани с времето и климата като наводнения, бури и засушавания. В Европа тези загуби са се увеличили значително през последните 20 години до средна стойност от 10 милиарда евро през 90-те години. Годишният брой на бедствията, свързани с времето и климата в Европа се е удвоил през 90-те години в сравнение с предишното десетилетие, докато несвързаните с климата събития като земетресенията, са останали постоянен брой. Четири от петте години с най-големи икономически загуби са след 1997 г.

Други въздействия включват нарастване с около 10 дни на активния селскостопански сезон в Европа през последните 20 години. Предвижданията обаче показват, че това положително развитие може в някои райони да бъде неутрализирано от повишения риск от недостиг на вода, което би засегнало растителността. Тези промени в продължителността на активния селскостопански сезон може да наложат прилагането на адаптивни мерки и промени в стратегиите за запазване на селското стопанство и природната среда.

Протоколът от Киото постави за цел намаляването на емисиите на газове, причиняващи парников ефект от индустриализираните страни до 5% под нивата от 1990 г. за периода 2008–2012 г. Скорошно проучване потвърждава предишните оценки, че за да се смекчат промените в климата в дългосрочен план ще е необходимо много по-голямо цялостно намаляване на емисиите ⁽³⁷⁾. Няколко държави-членки на Европейския съюз са си поставили цели за значително намаляване на техните емисии. Например, Великобритания и Германия са си поставили за цел намаляване на нивата с 60 % и 30 % спрямо нивата от 1990 г., което да бъде постигнато съответно до 2050 и 2030 г.

Дори ако през следващите няколко десетилетия Европа и другите региони значително намалят своите емисии на газове, предизвикващи парников ефект, се очаква климатичната система да продължи да се променя през следващите векове. Това се дължи на дългия период закъснение от време, преди политиките за намаляване на вредните емисии да имат ефект върху концентрациите на газове, причиняващи парников ефект и съответно климата. Затова освен намаляване на емисиите все по-необходимо е адаптиране към промените в климата не само в развиващите се страни, които са най-уязвими, но и в Европа.

Наблюдавана температурна тенденция в Европа

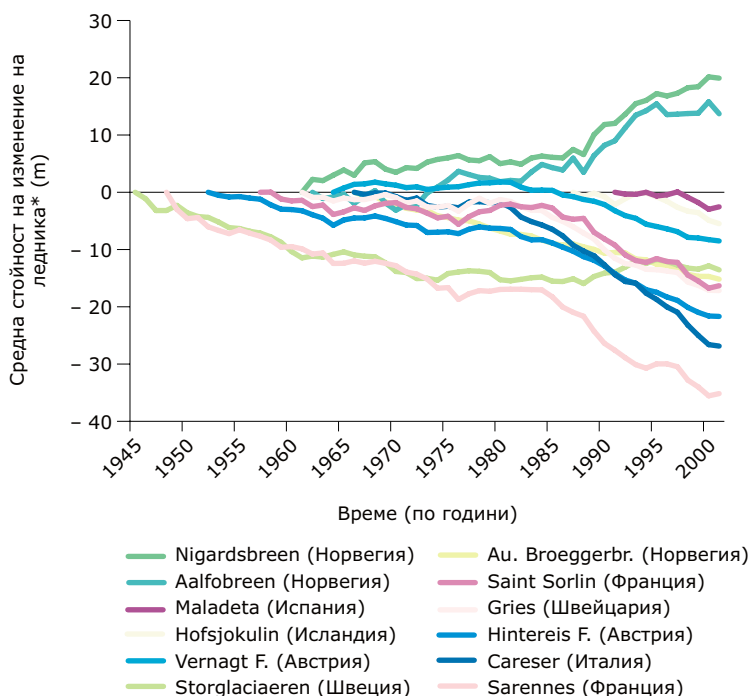
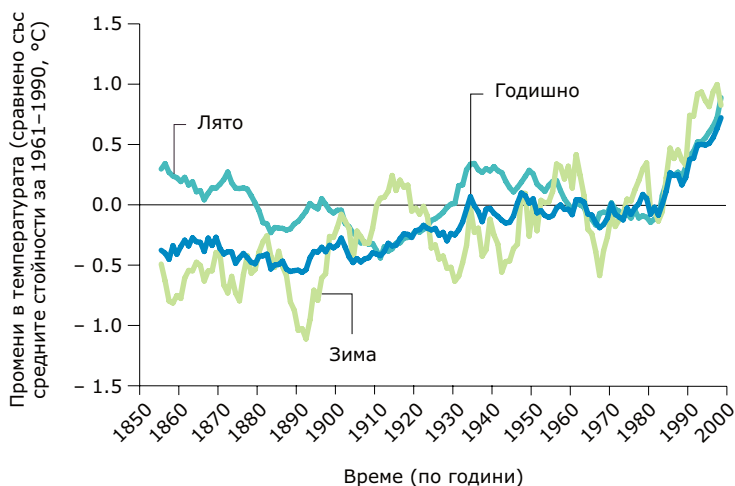
Средната температура в световен план е нарастнала с $0.7 (\pm 0.2) ^\circ\text{C}$ през последните 100 години. 90-те години бяха най-топлото десетилетие в историята на наблюденията, а 1998 г., 2002 и 2003 г. — най-топлите години. Затопянето на Европа е над средното за света с прираст от $0.95 ^\circ\text{C}$ от 1900 г. насам. Целта на ЕС за ограничаване на общото повишаване на температурите до не повече от $2.0 ^\circ\text{C}$ над прединдустриалните нива се очаква да бъде надмината около 2050 г. Въздействията от промяната на климата често не се определят от средната годишна температура, а от сезонните температури. Например началото и краят на активния селскостопански сезон се определят от температурите през пролетта и есента, докато промените на зимната температура са важни за оцеляването на видовете през зимата.

Средни промени в европейските ледници

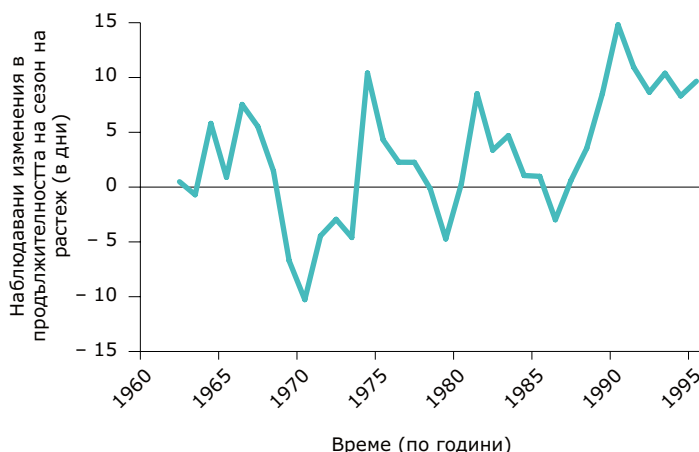
Ледниците във всички европейски ледникови райони с изключение на Норвегия отстъпват, в съответствие със световната тенденция. Норвежките брегови ледници се увеличават поради увеличения снеговалеж през зимата. От 1850 до 1970 г. ледниците в европейските Алпи са загубили приблизително една трета от площта и една втора от масата си. От 1980 г. насам са загубени още 20–30 % от останалия лед. Сегашното отстъпване на ледниците достига нива, надминаващи тези от последните 10 000 години. Много е вероятно топенето на ледниците да продължи. До 2050 г. около 75 % от ледниците в Швейцарските Алпи се очаква да изчезнат. Заледените райони в Арктическо море също така намаляват с около 0.3% годишно, тенденция, която е отчетена през последните 25 години ⁽³⁸⁾.

Наблюдавани промени в продължителността на активния земеделски сезон

Средният годишен активен земеделски сезон в повечето райони на Европа се е увеличил с около 10 дни през последните 20 години и ще продължи да се увеличава в бъдеще. Зелената биологична маса (иглички и листа) на растенията е нарастнала с 12% , показател за увеличения растеж на растенията. Тези положителни последици от повишаващата се температура върху развитието на растенията могат да бъдат неутрализирани от увеличения риск от недостиг на вода, което би навредило на растителността. Някои растителни култури и дървета се нуждаят от ниски температури през зимата, които предизвикват разпукване на пъпките през пролетта. Тези видове не могат да растат в региони, където зимните температури започват да стават твърде високи. Представените данни не обхващат Франция, Италия, Испания и Португалия.

* Специфичен нето баланс на масата (кумулятивно): т.е. нето промяната представлява ледниковия обем изразен в еквивалентното средно количество вода в течно състояние върху повърхността на ледника (м\година).

Източници на информация

Глава	Име на показател в Сигнали на ЕАОС 2004	Източници на информация
Европа през 2004: екологична перспектива	Ръст на населението	Секретариат на Обединените нации, Отдел Население към Департамента по икономическите и социални въпроси
	Енергийно потребление и брутен вътрешен продукт	Евростат
	Тенденции в заетостта в Европа, Япония и САЩ	Годишна макроикономическа база данни (Ameco), DG ECFIN (DG Economic and Financial affairs, Генерална Дирекция Икономически и финансови въпроси), Европейска комисия
	Застроени територии	ЕАОС, програма Corine Land Cover, Евростат
	Пряко използване на ресурси	Евростат
	Градско население	Секретариат на Обединените нации, Отдел Население към Департамента по икономическите и социални въпроси
Земеделие: въздействие върху биологичното разнообразие	Инвестиции за развитие на селските райони	Европейската комисия
	Популации от птици	Европейски съвет за преброяване на птиците (EBCC); програма Wetlands international, international waterbird census
	Площи за органично земеделие	Уелски институт по въпросите на селото
Замърсяване на водата: регулиране на нитратното съдържание	Обработваема земя в горното течение на реките	Европейска Агенция за околната среда (Eurowaternet)
	Концентрация на нитрати в реките	Европейска Агенция за околната среда (Eurowaternet)
	Концентрация на нитрати в подземните води	Европейска Агенция за околната среда (Eurowaternet)
Природа: увеличаване площта на защитените територии	Прилагане на директивата за хабитатите	Европейски съвет UNEP/WCMC (World Conservation Monitoring Centre) (Европейска програма на ООН / Изследователски център за опазване на световно равнище), ЕАОС, CDDA (набиране на информация в рамките на ЕАОС) Генерална Дирекция Околна среда (Директиви за хабитатите и за птиците)
	Улов на риба над безопасните граници	Генерална Дирекция по риболова и рибното дело, Европейска Комисия
	Разпространение на зоопланктон	Програма M.Edwards; Фондация за проучване на океаните, 'Sir Alister Hardy Foundation for Ocean Science'
Отпадъци от опаковки: продължаващо увеличаване	Генериране на отпадъци от опаковки	Генерална Дирекция Околна среда
	Обработка на отпадъци от опаковки	Генерална Дирекция Околна среда
	Процент на рециклиране на отпадъци от опаковки	Генерална Дирекция Околна среда

Глава	Име на показател в Сигнали на ЕАОС 2004	Източници на информация
Трайни природосъобразни тенденции в енергетиката: предстоящ дълъг път	Прогнозиран напредък към целите на Протокола от Киото	UNFCCC (Рамкова Конвенция на ООН относно промяната в климата), Генерална Дирекция Околна среда (EU GHG Monitoring Mechanism)
	Общо енергийно потребление по видове горива	Евростат, PRIMES прогнози на Европейската комисия
	Източниците на възобновяема енергия като дял от потреблението на електричество	Евростат, Атински национален технически университет за прогнозиране
Транспорт: необходимо цялостно отчитане на разходите	Нарастване на транспорта и брутен вътрешен продукт	Евростат, DG TREN (Генерална Дирекция транспорт и енергетика), UNECE (Икономическа Комисия на ООН за Европа), Европейска конференция на министрите на транспорта (ECMT)
	Замърсяващи въздуха емисии от транспорта	Европейска агенция за околна среда, UNFCCC/EMEP (Рамкова Конвенция на ООН относно промяната в климата / Женевски протокол EMEP относно дългосрочното финансиране на съвместната програма за мониторинг и отчитане на широкоспектърна трансмисия на въздушни замърсители в Европа)
	Развитие на таксуването за изминато разстояние по магистрала от тежкотоварни автомобили	DG TREN (Генерална Дирекция транспорт и енергетика), Европейска конференция на министрите на транспорта
Замърсяване на въздуха: нанасяне на вреди на здравето на обитателите на градовете	Излагане на градското население на нива на замърсяване над допустимите норми на ЕС	Генерална Дирекция Околна среда (Exchange of Information Decision), Airbase Евростат
	Емисии от вещества, източници на озон	UNECE/CLRTAP/EMEP UNFCCC (Рамкова Конвенция на ООН относно промяната в климата), Генерална Дирекция Околна среда (EU Monitoring Mechanism, Директива NEC относно дълбоките национални емисии), Евростат
	Излагане на градското население на вредни емисии: географски разлики	Генерална Дирекция Околна среда (Exchange of Information Decision), Airbase, Евростат
Промяна на климата: все повече доказателства за въздействията	Регистрирана температурна тенденция в Европа	Екип за изследване на климата, Университет на Източна Англия, Норуич, Великобритания
	Средни промени в европейските ледници	Frauenfelder, 2003 (Световна организация за наблюдаване на ледниците)
	Наблюдавани промени в продължителността на активния земеделски сезон	Menzel, 2002

Качество на данните

Глава	Име на показател	Наличие на връзка с основното множество показатели (да/не)/(Наименование)	Кои страни обхваща	Последни данни	Качество на данните	
Европа през 2004: екологична перспектива	Ръст на населението	не	ЕАОС-31	2000 прогноза до 2050	★★★	
	Енергийно потребление и брутен вътрешен продукт	да	Общо потребление на енергия	ЕС-25	2000	★★★
	Сравнение между нарастването на заетостта и производителността на труда в Европа, Япония и Америка	не		ЕС-15	2002	★★★
	Застроени територии	да	Отнети територии	19 страни	2000 (или последните налични данни)	★★
	Пряко използване на ресурси	не		ЕС-15	2000	★★
	Градско население	не		ЕАОС-31	2020 (прогноза)	★★★
Земеделие: въздействие върху биологичното разнообразие	Инвестиции за развитие на селските райони	не		ЕС-15	2002	★★★
	Популации от птици	да	Разнообразие на видове	ЕС-15	2002	★★
	Площи за органично земеделие	да	Район с органично земеделие	ЕАОС-31	2002	★★★
Замърсяване на водата: регулиране на нитратното съдържание	Обработваема земя в горното течение на реките	да	Хранителни вещества в сладките води	12 страни	2001	★★
	Концентрация на нитрати в реките	да	Хранителни вещества в сладките води	24 страни	2001	★★
	Концентрация на нитрати в подземните води	да	Хранителни вещества в сладките води	24 страни	2001	★★
Природа: увеличаване площта на защитените територии	Прилагане на директивата за хабитатите	да	Изоставени райони	ЕС-15	2003	★★
	Улов на риба над безопасните граници	да	Състояние на запасите от морска риба	ЕС-15		★★
	Разпространение на зоопланктон	не		Неприложим критерий	2002	★★★
Отпадъци от опаковки: продължаващо увеличаване	Генериране на отпадъци от опаковки	да	Генериране и рециклиране на отпадъци от опаковки	ЕС-15	2001	★★
	Обработка на отпадъци от опаковки	да	Генериране и рециклиране на отпадъци от опаковки	ЕС-15	2001	★★
	Процент на рециклиране на отпадъци от опаковки	да	Генериране и рециклиране на отпадъци от опаковки	ЕС-25	2001 (2002 за Новите-10)	★★

Глава	Име на показател	Наличие на връзка с основното множество показатели (да/не)/(Наименование)	Кои страни обхваща	Последни данни	Качество на данните	
Устойчива енергия: предстои дълъг път	Прогнозиран напредък към целите на Протокола от Киото	да	Прогнози за емисии от газове, предизвикващи парников ефект и мерки и политика за премахването им	22 страни	2001 прогноза до 2010	★★★
	Общо енергийно потребление по видове горива	да	Общо енергийно потребление	ЕС-25	2001 прогноза до 2030	★★★
	Източниците на възобновяема енергия като дял от потреблението на електричество	да	Електричество от възобновяеми енергийни източници	ЕС-25	2001	★★★
Транспорт: необходимо цялостно отчитане на разходите	Нарастване на транспорта и брутен вътрешен продукт	да	Търсене на пътнически транспорт, търсене на транспорт на товари	ЕС-15	2000	★★
	Замърсяващи въздуха емисии от транспорта	да	емисии от газове, предизвикващи парников ефект и мерки за премахването им, емисии от окисляващи вещества, емисии от озонни предшественици, емисии от първични частици и вторични предшественици на частици	ЕАОС-31	2001	★★
	Развитие на таксуването за изминато разстояние по магистрали от тежкотоварни автомобили	да	Търсене на пътнически транспорт, търсене на транспорт на товари	ЕС-15	2001	★★
Замърсяване на въздуха: нанася вреди на здравето в градовете	Излагане на градското население на нива на замърсяване над допустимите норми на ЕС	да	Надвишаване на нормите за качество на въздуха в градските райони	ЕАОС-31	2001	★★
	Емисии от вещества, източници на озон	да	емисии от озонни предшественици	ЕС-25	2001	★★
	Излагане на градското население на вредни емисии над допустимите стойности: карта на географските разлики между страните	да	Надвишаване на нормите за качество на въздуха в градските райони	18 страни	2001	★★
Промяна на климата: все повече доказателства за въздействията	Регистрирана температурна тенденция в Европа	да	Световна и европейска температура	ЕАОС-31	1999 (има информация за 2003 г., но е усреднена за 5 години)	★★★
	Средни промени в европейските ледници	не		Избрани държави	2001	★★★
	Наблюдавани промени в продължителността на активния земеделски сезон	не		Избрани държави	1995	★★★

Брой звезди: ★★★=високо, ★★=средно и ★=ниско качество

Допълнителна литература

Всички данни, използвани в настоящия доклад могат да бъдат намерени във файла 'Data for Signals 2004', в който може да се влезе през портала на ЕАОС 'EEA Signals 2004 directory' на адрес <http://reports.eea.eu.int/>

Тематична информация може да се намери на адрес <http://themes.eea.eu.int/indicators/>

Дефинициите на термините могат да се намерят в многоезичният речник по околна среда на ЕАОС на <http://glossary.eea.eu.int/EEAGlossary/>

Доклади на ЕАОС

ЕАОС (1999); *Environment in the European Union at the turn of the century*; Environmental assessment report 2 (Околната среда в Европейския съюз в края на века; Доклад за оценка на околната среда 2)

ЕАОС (2002); *Environmental signals 2002 — Benchmarking the millennium*; Environmental assessment report 9 (Екологични сигнали 2002 – оценка на хилядолетието; Доклад за оценка на околната среда 9)

ЕАОС (2002); *TERM 2002 — Paving the way for EU enlargement* — Показатели за интеграцията на транспорт и околна среда; Environmental issue report 32 (TERM 2002 — прокарване на пътя за разширяване на ЕС; Доклад по въпроси на околната среда 32)

ЕАОС (2002); *Greenhouse gas emission trends and projections in Europe*; Environmental issue report 33 (Тенденции и прогнози относно газовете, причиняващи парников ефект в Европа; Доклад по въпроси на околната среда 33)

ЕАОС (2003); *Europe's environment: the third assessment*; Environmental assessment report 10 (Европейската околна среда: третата оценка; Доклад за оценка на околната среда 10)

ЕАОС (2003); *Air pollution by ozone*; Topic report 3/2003 (Замърсяване на въздуха с озон; Тематичен доклад 3/2003)

ЕАОС (2003); *Europe's water: An indicator-based assessment*; Topic report 1/2003 (Водата на Европа: оценка базирана на показатели; Тематичен доклад 1/2003)

ЕАОС (2004a); *Air pollution in Europe 1990–2000*; Topic report 4/2003 (Замърсяването на въздуха в Европа 1990–2000 г.; Тематичен доклад 4/2003)

ЕАОС (2004b); *Arctic environment: European perspectives, why should Europe care?*; Environmental issue report 38 (Арктическа природна среда: европейски перспективи, защо Европа да проявява интерес?; Доклад по въпроси на околната среда 38)

ЕАОС (2004c); *Agriculture and the environment in the accession countries — Implications of applying the EU common agricultural policy*; Environmental issue report 37 (Земеделие

и околна среда в присъединяващите се страни – последици от прилагането на общата земеделска политика на ЕС; Доклад по въпроси на околната среда 37)

ЕАОС (2004d); *Ancillary benefits of the Kyoto protocol*; Technical report 93 (Допълнителни ползи от протокола от Киото, Технически доклад 93)

ЕАОС (2004e); *An inventory of biodiversity indicators in Europe 2002*; Technical report 92 (Набор от показатели за биологичното разнообразие в Европа; Технически доклад 92)

ЕАОС (2004f); *Влияние на климатичните промени в Европа: Днес и в бъдеще*; ЕАОС, (в пресата)

ЕАОС (2004g); *EEA Strategy 2004–2008* (ЕАОС стратегия 2004–2008)

ЕАОС (2004h); *Greenhouse gas emission trends and projections in Europe* (Тенденции и прогнози за газовете, причиняващи парников ефект), Доклад по въпроси на околната среда 36)

ЕАОС/UNEP (2004i); *High nature value farmland*; EEA report 1/2004 (Земеделска земя с висока природна стойност; Доклад на ЕАОС 1/ 2004)

ЕАОС (2004j); *Mapping the impacts of recent natural disasters and technological accidents in Europe*; Environmental issue report 35 (Очертаване на последиците от скорошни природни бедствия и производствени аварии в Европа; Доклад по въпроси на околната среда 35)

Общи препоръки на Европейската комисия

Европейска комисия (2001); *Environment 2010: Our future, our choice* (Околна среда 2010: нашето бъдеще, нашият избор). Шестата програма за въздействие на околната среда; COM (2001) 31 final

Европейска комисия (2001b); *A sustainable Europe for a better world: A European Union Strategy for sustainable development* (Устойчива Европа за по-добър свят: стратегията на Европейския съюз за устойчиво развитие); COM (2001) 264 final

Европейска комисия (2002); *The Lisbon strategy — making change happen* (Лисабонската стратегия — реализиране на промените); COM (2002) 14 final

Бележки

- (1) За да се превърне в най-конкурентноспособна и динамична основаваща се на знания икономика в света, способна на устойчив икономически растеж с повече и по-добри работни места и по-голямо обществено единство. Европейска комисия (2002b).
- (2) Взимане на решения, базирано на знания; по-голямо приобщаване на акционерно участие; по-голямо развитие на рамково законодателство; повече анализи на ефектите и ефективността на извършеното; повече ex-ante (устойчивост) оценка на въздействията.
- (3) ЕАОС (1999); *Environment in the European Union at the turn of the century* (Околната среда в Европейския съюз на края на века); стр.72.
- (4) ЕАОС (2004) стр. 24; Доклад за становището на ЕАОС относно околната среда и прогнозен доклад за 2005 г.: потребление и околна среда в Европа, тенденции и бъдеще, ЕАОС.
- (5) Икономия от мащаба означава примерно, че двучленно домакинство ще използва с 20 % по-малко енергия от две едночленни домакинства. Следователно повечето варианти не показват значително намаление през следващите 30 години на 'приноса' на домакинствата към CO₂ емисии. Също така едно двучленно домакинство е вероятно да използва 300 литра вода дневно, докато едночленно домакинство се очаква да използва около 210 литра дневно.
- (6) EU-25.
- (7) Данни на Обединените нации: <http://www.unhabitat.org/habrdd/trends/europe.html>
- (8) UNEP/ЕАОС (2004i); *High nature value farmland* (Земеделска земя с висока природна стойност).
- (9) Десетте нови държави-членки от следващото разширяване на Европейския Съюз се обозначават в графиките в този доклад с New-10 (Новите-10); 15-те по-стари държави-членки се обозначават с EU-15 (ЕС-15); разширеният Европейски Съюз е обозначен като EU-25 (ЕС-25). Държавите-кандидатки: Румъния, България и Турция са обозначени с СС-3 (ДК-3). Страните-членки на Европейската Агенция за Околна Среда са обозначени с ЕЕА-31 (ЕАОС-31).
- (10) Терминът 'селскостопанска интензификация' означава разнообразни процеси, в това число механизация, по-висока степен на използване на торове и пестициди на декар, увеличаване броя на добитъка и намаляване на разнообразието на произвежданите видове в стопанствата.
- (11) Директиви 79/409/ЕЕС и 92/43/ЕЕС.
- (12) ЕАОС (2004c); *Agriculture and the environment in the accession countries: Implications of applying the EU common agricultural policy* (Земеделие и околна среда в присъединяващите се страни: последици от прилагането на общата европейска земеделска политика) Копенхаген.
- (13) Геоложката структура в дълбочина също играе съществена роля при определяне на степента на замърсяване на подпочвените води.
- (14) Строго погледнато, това се отнася за подпочвените води, за които е налична информация. Информация има за повечето подпочвени води, използвани за добив на питейна вода, но не винаги за по-дълбоки и по-стари подпочвени води, които по-рядко се ползват за питейни цели. Вероятно е последните също да бъдат замърсени при просмукване на нитратното замърсяване в дълбочина.
- (15) *Implementation of Council Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources. Synthesis from Member States reports* (Прилагането на директивата на Съвета 91/676/ЕЕС, засягаща защитата на води от замърсяване, причинено от нитрати от селскостопански източници. Синтезиране на 2000 доклада на страни-членки). Европейска комисия, Люксембург, 2002 г.
- (16) Pretty, et al., Essex University (2002); цитиран в ЕАОС (2003), *Development of storylines for the integrated environmental assessment of water* (Разработване на варианти за интегрирана екологична оценка на водата), трето издание.
- (17) (...) Стандартите на директивата за питейната вода се прилагат за обработена и достигаща до крана на потребителя вода, а не за тази във водния басейн.
- (18) Тази обща стойност не включва предизвиканите от тази политика разходи, т.е. разходи за реагиране спрямо еутрофикацията чрез наблюдение и преработка [в ЕАОС (2003); *Development of storylines for the integrated environmental assessment of water* (Разработване на варианти за интегрирана екологична оценка на водата), трето издание].
- (19) Например, Ramsar конвенцията относно блатата, директивите на ЕС за птиците и хабитатите и мрежата Натура 2000.
- (20) Планът за действие Дърбан, Септември 2003.

- (²¹) Моля обърнете внимание, че 'достатъчен' в този контекст се определя от политически процес, включващ преценка, формирана на биогеографски регионални семинари.
- (²²) ЕАОС (2003); Предварителни резултати от макро-иконометрично моделиране (основни прогнози); Предварително проучване, предприето за доклада на ЕАОС за 2005 г. относно състоянието и изгледите за околната среда.
- (²³) ETC/WMF (2003); *Evaluation analysis of the implementation of packaging waste policies in five EU countries* (Анализ-оценка на прилагането на политиката за отпадъци от опаковъчни материали в пет страни от ЕС), междинен доклад.
- (²⁴) Проучвани страни: Дания, Австрия, Ирландия, Италия и Великобритания.
- (²⁵) Dr Caroline Jackson MEP at the ASSURRE (Асоциация за устойчиво използване и възстановяване на ресурсите в Европа) Конференция на тема 'По-разумно използване на ресурсите — от стратегия до практика', Брюксел, 6 Ноември 2003 г.
- (²⁶) COM(2003)739 final.
- (²⁷) Пресметнат на базата на средно енергийно потребление за последния период от пет календарни години преди прилагането на директивата.
- (²⁸) Предложението също така изисква страните-членки да възприемат регулаторни рамки, които да премахнат пречките за развитието и приложението на енергийно ефективни политики.
- (²⁹) Включително: програмата на ЕС за заместване на емисиите от газове, предизвикващи парников ефект, стартираща през 2005 г.; увеличаване на електричеството от възобновяеми енергийни източници; по-широко използване на комбинираните топлина и енергия (СНР); подобрения в енергийните показатели на сградите и енергийната ефективност на големи производствени инсталации; по-широка употреба на енергоспестяващи уреди и намаляване на средните количества емисии на въглероден двуокис от новите пътнически автомобили.
- (³⁰) Тези инструменти се прилагат заедно с индустриализираните страни в Източна Европа; механизъмът на развитие на чисто с развиващите се страни; и въглеродните 'отточни тръби' (горите и почвите). Някои страни вече отпускат и изразходват значителни финансови средства по такива проекти.
- (³¹) Виж TERM доклада (2002) *Paving the way for EU enlargement*; и свързаните с него информационни приложения.
- (³²) Предшествващи са тези химически съединения, които образуват други вещества.
- (³³) HEI (2003); *Revised Analyses of Time-Series Studies of Air Pollution and Health* (Преразгледани анализи на последователни във времето проучвания на замърсяването на въздуха и здравето). Health Effects Institute (HEI) (Институт за въздействието върху здравето). Май 2003 г. <http://www.healtheffects.org/Pubs/TimeSeries.pdf>; US EPA, (2003); Уеб страница (PM10 брошура) на Агенцията на САЩ за защита на околната среда (US EPA). <http://www.epa.gov/air/aqtrnd97/brochure/pm10.html>; WHO (2003); *Health Aspects of Air Pollution with Particulate Matter, Ozone and Nitrogen Dioxide* (Здравни аспекти на замърсяването на въздуха с частици, озон и азотен двуокис). Доклад на работна група на Световната здравна организация, Бон, Германия. 13–15 януари 2003 г.
- (³⁴) <http://www.euro.who.int/document/e79097.pdf>
- (³⁵) CAFÉ (2003); работна група по въпросите за частиците. Проект за доклад по въпросите за частиците, август 2003 г.
- (³⁶) ЕАОС (2004f); *Climate change impacts in Europe: Today and in the future* (Резултати от промяната на климата в Европа: днес и в бъдеще) (в пресата).
- (³⁷) WGBU (2003) предложи намаляване на емисиите CO₂ в световен мащаб от твърди горива с 45–60 % спрямо нивата от 1990 г. до 2050 г. [WGBU (2003); *World in transition: Towards sustainable energy systems* (Светът в преход: към устойчиви енергийни системи), Германски консултативен съвет по световните промени, Берлин].
- (³⁸) Отражения на климатичните промени в арктическата област и информация за леда в арктическо море от ЕАОС (2004b).

Европейска Агенция за Околната Среда

Сигнали на ЕАОС 2004

Актуална информация на Европейската Агенция за Околна Среда по избрани теми

Люксембург: Служба за официални публикации на Европейските общности

2004 — 36 стр. — 21 x 29.7 см

ISBN 92-9167-677-2

ISSN 1725-1656